

Genetisk integritet m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 2005/06:64 Genetisk integritet m.m. samt 13 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas 39 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2005.

Utskottet ställer sig i huvudsak bakom regeringens förslag till lag om genetisk integritet m.m. Den nya lagen skall vara en samlad lag för genetisk undersökning och information inom hälso- och sjukvården och medicinsk forskning samt genterapi m.m. Den skall även reglera befruktning utanför kroppen och insemination. Lagen föreslås ersätta lagen (1991:114) om användning av viss genteknik vid allmänna hälsoundersökningar, lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa, lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Kommersialisering av humanbiologiskt material föreslås också bli reglerat i den nya lagen.

Den nya lagen innebär att ingen utan stöd i lag skall få ställa som villkor för ett avtal att den andra parten genomgår en genetisk undersökning eller lämnar genetisk information om sig själv. Vidare skall gälla att ingen utan stöd i lag i samband med avtal får efterforska eller använda genetisk information om den andre. Det föreslås också förbud mot att olovligen bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. För försäkringsbolag skall gälla undantag från förbudet att efterforska och använda genetisk information vid riskbedömda personförsäkringar på mycket höga belopp. Försäkringsbolag skall dock inte få efterforska eller använda genetisk information vid s.k. barnförsäkringar.

Forskning med syfte att utveckla metoder för att åstadkomma genetiska effekter som kan gå i arv föreslås vara tillåten. Men försök i forsknings- eller behandlingssyfte samt behandlingsmetoder som medför genetiska förändringar som kan gå i arv hos en människa skall även i fortsättningen vara förbjudna.

Den nya lagen föreslås innehålla grundläggande bestämmelser för användning av fosterdiagnostik samt förutsättningarna för att få använda preimplantatorisk genetisk diagnostik, PGD. PGD skall inte få användas för blivande syskon till svårt sjukt barn (PGD/HLA) utan tillstånd av Socialstyrelsen.

För sådant tillstånd skall det krävas synnerliga skäl. Så kallad givarinsemination skall efter tillstånd från Socialstyrelsen få utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus.

Utskottet avstyrker regeringens förslag om en generell sekretessregel på försäkringsområdet. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag till reglering av sekretess på försäkringsområdet, i vart fall såvitt avser genetisk undersökning och information. Vidare förutsätter utskottet att förslaget lämnas till riksdagen i sådan tid att bestämmelsen kan träda i kraft senast den 1 januari 2007.

Utskottet tillstyrker i huvudsak övriga lagförslag. Samtliga motioner avstyrks.

Samtliga lagförslag föreslås träda i kraft den 1 juli 2006. Bestämmelserna i lagen om genetisk integritet m.m. om användning av genetisk undersökning och information på försäkringsområdet föreslås dock börja tillämpas först fr.o.m. den 1 januari 2007.

I betänkandet finns 16 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Propositionens huvudsakliga innehåll	9
Utskottets överväganden	11
Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin	11
Propositionen	11
Motion	11
Utskottets ställningstagande	12
Förbud mot att använda genetisk undersökning och information	12
Propositionen	12
Motion	13
Utskottets ställningstagande	13
Föreskrifter om genetiska undersökningar	13
Propositionen	13
Motion	14
Utskottets ställningstagande	14
Fosterdiagnostik, aborter m.m.	14
Propositionen	14
Motioner	15
Tidigare behandling m.m.	17
Utskottets ställningstagande	18
Självtester	20
Propositionen	20
Motion	20
Utskottets ställningstagande	21
Försäkringsbolagens möjlighet att efterforska och använda genetisk information	21
Propositionen	21
Motioner	22
Utskottets ställningstagande	22
Sekretess på försäkringsområdet	23
Propositionen	23
Utskottets ställningstagande	23
PKU-biobanken	24
Gällande rätt	24
Propositionen	25
Motion	25
Utskottets ställningstagande	26
Insemination, äggdonation m.m.	26
Gällande rätt	26
Propositionen	27
Motioner	28
Tidigare behandling m.m.	29
Utskottets ställningstagande	30

Frågor om stamcellsforskning m.m.	31
Gällande rätt	31
Propositionen	31
Motioner	32
Bakgrund och tidigare behandling	33
Utskottets ställningstagande	35
Utbildningsfrågor	35
Övriga lagförslag	35
Reservationer	36
1. Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin, punkt 1 (kd)	36
2. Förbud mot att använda genetisk undersökning och information, punkt 2 (fp)	36
3. Föreskrifter om genetiska undersökningar, punkt 3 (kd)	37
4. Fosterdiagnostik, punkt 4 (kd)	37
5. Preimplantatorisk genetisk diagnostik, punkt 5 (kd)	39
6. Preimplantatorisk genetisk diagnostik i särskilt fall, punkt 6 (m, fp, kd)	39
7. Översyn av abortlagstiftningen, punkt 7 (kd)	40
8. Abortförebyggande åtgärder, punkt 8 (kd)	41
9. Självtester, punkt 10 (m, fp, kd, c)	42
10. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning, punkt 14 (m, fp, c)	42
11. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning, punkt 14 (v)	43
12. Befruktning utanför kroppen, punkt 15 (v)	44
13. Prioriteringar m.m., punkt 17 (v, mp)	45
14. Prioriteringar m.m., punkt 17 (c)	45
15. Förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material, punkt 18 (kd)	46
16. Övriga frågor om stamcellsforskning, punkt 19 (kd)	47
Särskilda yttranden	48
1. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning	48
2. Befruktning utanför kroppen	48
3. Övriga frågor om stamcellsforskning	48
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	50
Propositionen	50
Följdmotioner	50
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	51
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin

Riksdagen avslår motion 2005/06:So22 yrkande 1.

Reservation 1 (kd)

2. Förbud mot att använda genetisk undersökning och information

Riksdagen antar 2 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motion 2005/06:So21 yrkande 1.

Reservation 2 (fp)

3. Föreskrifter om genetiska undersökningar

Riksdagen antar 8 kap. 8 § första stycket 1 förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motion 2005/06:So22 yrkande 2.

Reservation 3 (kd)

4. Fosterdiagnostik

Riksdagen antar 4 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So22 yrkandena 3 och 4, 2005/06:So530 yrkande 5 och 2005/06:So712 yrkande 8.

Reservation 4 (kd)

5. Preimplantatorisk genetisk diagnostik

Riksdagen antar 4 kap. 2 § första och andra styckena förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So22 yrkandena 5 och 6 samt 2005/06:So712 yrkande 9.

Reservation 5 (kd)

6. Preimplantatorisk genetisk diagnostik i särskilt fall

Riksdagen antar 4 kap. 2 § tredje stycket förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So21 yrkande 3 och 2005/06:So22 yrkande 7.

Reservation 6 (m, fp, kd)

7. Översyn av abortlagstiftningen

Riksdagen avslår motion 2005/06:So712 yrkande 13.

Reservation 7 (kd)

8. Abortförebyggande åtgärder

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So530 yrkandena 1 och 3, 2005/06:So532, 2005/06:So559 yrkandena 1 och 2, 2005/06:So560, 2005/06:So712 yrkandena 10–12 och 2005/06:Kr412 yrkande 14.

Reservation 8 (kd)

9. Omyndiga abortsökande

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:So514 och 2005/06:So530 yrkande 4.

10. Självtester

Riksdagen avslår motion 2005/06:So21 yrkande 2.

Reservation 9 (m, fp, kd, c)

11. Försäkringsbolagens möjlighet att efterforska och använda genetisk information

Riksdagen antar 2 kap. 2 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So20 och 2005/06:So21 yrkande 4.

12. Sekretess på försäkringsområdet

Riksdagen avslår förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713) samt ger som sin mening till känna vad utskottet anfört om sekretess på försäkringsområdet. Därmed avslår riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del.

13. PKU-biobanken

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ju528 yrkande 1.

14. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning

Riksdagen antar 6 kap. 2 § och 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:L262 yrkande 10, 2005/06:L342 yrkande 20 och 2005/06:So575.

Reservation 10 (m, fp, c)

Reservation 11 (v)

15. Befruktning utanför kroppen

Riksdagen avslår motion 2005/06:L262 yrkandena 5 och 6.

Reservation 12 (v)

16. Surrogatmoderskap

Riksdagen avslår motion 2005/06:So528.

17. Prioriteringar m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:L262 yrkande 9, 2005/06:L341 yrkande 4, 2005/06:L342 yrkande 19, 2005/06:So513 och 2005/06:So630.

Reservation 13 (v, mp)

Reservation 14 (c)

18. Förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material

Riksdagen antar 8 kap. 6 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So22 yrkande 8 och 2005/06:So628 yrkande 1.

Reservation 15 (kd)

19. Övriga frågor om stamcells forskning

Riksdagen antar 5 kap. förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motionerna 2005/06:So628 yrkande 2, 2005/06:So629 yrkandena 1–3, 2005/06:So712 yrkandena 2 och 4–7 samt 2005/06:MJ593 yrkande 1.

Reservation 16 (kd)

20. Förslaget till lag om genetisk integritet m.m. i övrigt

Riksdagen antar förslaget till lag om genetisk integritet m.m. i den mån det inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan, med den ändringen att andra punkten i övergångsbestämmelserna skall ha följande lydelse: ”Bestämmelserna i 2 kap. 1 § första stycket och andra stycket första meningen samt 2 § tillämpas på försäkringsområdet först från och med den 1 januari 2007.” Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2005/06:64 i denna del.

21. Övriga lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
 2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
 3. lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.
 4. lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
 5. lag om ändring i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m.,
 6. lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104),
- i den mån inte lagförslagen omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del.

Stockholm den 4 april 2006

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Påls-son (kd), Kristina Zakrisson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Conny Öhman (s), Catherine Persson (s), Anne Marie Brodén (m), Marina Petters-son (s), Erik Ullenhag (fp), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Magdalena Andersson (m), Elina Linna (v), Martin Nilsson (s), Jan Emanuel Johansson (s), Marita Aronson (fp) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet uppvaktades den 16 mars 2006 av företrädare för Sveriges Försäkringsförbund.

Den 28 mars 2006 lämnade Socialstyrelsen, företrädd av sakkunnige Bernhard Grewin och avdelningsdirektören Ingmar Hammer, information i ärendet till utskottet. Informationen gällde dels utbildningsfrågor, dels den rapport om uppföljning av biobankslagen som styrelsen överlämnat till regeringen.

Till utskottet har inkommit skrivelser från Sveriges Försäkringsförbund och Svensk Förening för Medicinsk Genetik.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om genetisk integritet m.m. Den nya lagen skall vara en samlad lag för genetisk undersökning och information inom hälso- och sjukvården och medicinsk forskning samt genterapi m.m. Den skall även reglera befruktning utanför kroppen och insemination. Lagen skall ersätta lagen (1991:114) om användning av viss genteknik vid allmänna hälsoundersökningar, lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa, lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Kommersialisering av humanbiologiskt material föreslås också bli reglerat i den nya lagen.

I propositionen föreslås att ingen utan stöd i lag skall få ställa som villkor för ett avtal att den andra parten genomgår en genetisk undersökning eller lämnar genetisk information om sig själv. Vidare skall gälla att ingen utan stöd i lag i samband med avtal får efterforska eller använda genetisk information om den andre. Det föreslås också förbud mot att olovligen bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. För försäkringsbolag skall gälla undantag från förbudet att efterforska och använda genetisk information vid riskbedömda personförsäkringar på mycket höga belopp.

Forskning med syfte att utveckla metoder för att åstadkomma genetiska effekter som kan gå i arv föreslås vara tillåten. Men försök i forsknings- eller behandlingssyfte samt behandlingsmetoder som medför genetiska förändringar som kan gå i arv hos en människa skall även i fortsättningen vara förbjudna.

I propositionen föreslås grundläggande bestämmelser för användning av fosterdiagnostik samt förutsättningarna för att få använda preimplantatorisk genetisk diagnostik, PGD. PGD skall inte få användas för blivande syskon

till svårt sjukt barn (PGD/HLA) utan tillstånd av Socialstyrelsen. För sådant tillstånd skall det krävas synnerliga skäl. Så kallad givarinsemination skall efter tillstånd från Socialstyrelsen få utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer (Socialstyrelsen), föreslås få bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården, fosterdiagnostik och preimplantatorisk genetisk diagnostik.

Lagen om genetisk integritet m.m. föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

Utskottets överväganden

Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om ratificering av konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin. Jämför reservation 1 (kd).

Propositionen

Den 19 november 1996 antog Europarådets ministerkommitté en ny konvention angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin (*konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin*). En förkortad benämning som ofta används är ”*bioetikkonventionen*”.

Sverige deltog i utarbetandet av konventionen och undertecknade den i april 1997 och avser att ratificera konventionen senare. På några punkter lever Sverige inte upp till konventionens krav. Det gäller bl.a. frågan om ställföreträdare för beslutsinkompetenta personer. Den frågan har nyligen utretts och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Konventionen trädde i kraft den 1 december 1999. Femton länder har även ratificerat konventionen. Några av Europarådets medlemsländer har, av skilda skäl, över huvud taget inte undertecknat konventionen. Bland dessa kan nämnas Belgien, Irland, Storbritannien, Tyskland och Österrike.

Bioetikkonventionen syftar till att skydda människor i samband med hälso- och sjukvård och medicinsk forskning. Den specificerar och vidareutvecklar det skydd som följer av bl.a. Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Avsikten med bioetikkonvention är att slå fast giltigheten av de grundläggande principerna om respekt för mänskliga rättigheter och människovärdet i sig samt ange riktlinjer för hur dessa principer skall kunna upprätthållas inom medicinsk forskning med hänsyn till vetenskapens snabba utveckling. Konventionen riktar sig till det allmänna och går inte närmare in på frågan om den enskildes förhållande till andra enskilda personer.

Motion

I motion So22 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 1 begärs att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin ratificeras i sin helhet. Motionärerna anför att Sverige har varit delaktigt i utarbetandet

av denna konvention och har därmed en folkrättslig förpliktelse som signatärstat att inte genomföra en lagstiftningsåtgärd som kan försvåra en ratifiering.

Utskottets ställningstagande

Av propositionen framgår att Sverige avser att senare ratificera bioetikkonventionen. För närvarande uppfyller Sverige på några punkter inte de krav som konventionen ställer, bl.a. såvitt gäller frågan om ställföreträdare för beslutsinkompetenta personer. Den frågan bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ i frågan. Motion So22 (kd) yrkande 1 avstyrks.

Förbud mot att använda genetisk undersökning och information

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 2 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. om förbud mot att använda genetisk undersökning och information samt avslå ett motionsyrkande. Jämför reservation 2 (fp).

Propositionen

När det gäller genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården och medicinsk forskning föreslår regeringen följande. Ingen skall utan stöd i lag få ställa som villkor för ett avtal att den andra parten skall genomgå en genetisk undersökning eller lämna genetisk information om sig själv. Vidare skall gälla att ingen utan stöd i lag i samband med avtal får efterforska eller använda genetisk information om den andre. Förbuden skall inte gälla på familjerättens område.

Ingen skall vidare olovligen få bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. Regeringen anför i detta sammanhang (s. 55) att eftersom förbudet endast tar sikte på den som olovligen bereder sig tillgång till den genetiska informationen blir det lovligt att ta del av informationen om det föreligger samtycke från den som informationen avser. Frågan om verkan av samtycke från personer som saknar fullständig rättslig handlingsförmåga och huruvida någon annan i sådan persons ställe kan lämna nödvändigt samtycke får bedömas enligt gällande rätt.

Vidare kan det enligt regeringen vara lovligt att bereda sig tillgång till genetisk information genom att det finns stöd för detta i lagstiftningen, t.ex. om den följer av de allmänna regler som gäller för polisens brottsutredande eller brottsförebyggande verksamhet, eller enligt allmän rättspraxis för att identifiera döda eller svårt skadade personer.

Motion

I motion So21 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om möjligheterna att identifiera döda eller svårt skadade vid större olyckor och katastrofer. Motionärerna anför att de i grunden delar regeringens inställning att skyddet för genetisk integritet är mycket viktigt. De anser dock att det finns anledning att närmare utreda hur lagstiftningen skall vara utformad så att den inte i onödan försvårar möjligheten att identifiera offer efter katastrofer och stora olyckor. När det gäller fall där människor dödats eller skadats så svårt att de inte kan identifieras på annat sätt bör den enskildes rätt att bli identifierad väga tungt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom förslaget att ingen utan stöd i lag i samband med avtal får efterforska eller använda genetisk information om den andra parten. Som regeringen anför kan det av allmän rättspraxis följa att det är lovligt att bereda sig tillgång till genetisk information för att identifiera döda eller svårt skadade. Något tillkännagivande med anledning av motionen behövs enligt utskottets uppfattning därför inte. Utskottet tillstyrker därmed 2 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. och avstyrker motionsyrkandet.

Föreskrifter om genetiska undersökningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 8 kap. 8 § första stycket 1 förslaget till lag om genetisk integritet m.m. om bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om genetisk undersökning inom hälso- och sjukvården. Statens medicinsk-etiska råd bör höras innan föreskrifterna meddelas. Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande. Jämför reservation 3 (kd).

Propositionen

Enligt propositionen skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården. Det mest ändamålsenliga är enligt regeringen att Socialstyrelsen bemyndigas att meddela föreskrifter i ämnet. Detta förutsätter enligt regeringen givetvis att Socialstyrelsen fortlöpande följer utvecklingen och uppmärksammar behov av förändringar. Föreskrifterna bör meddelas efter hörande av Statens medicinsk-etiska råd.

Motion

I motion So22 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Statens medicinsk-etiska råd (SMER) alltid skall höras vid utarbetande av nya föreskrifter gällande genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att Socialstyrelsen skall bemyndigas att meddela föreskrifter om genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården. I likhet med regeringen vill utskottet framhålla vikten av att Socialstyrelsen fortlöpande följer utvecklingen och uppmärksammar behov av förändringar. Statens medicinsk-etiska råd bör höras innan föreskrifterna meddelas. Utskottet tillstyrker med det sagda 8 kap. 8 § första stycket 1 förslaget till lag om genetisk integritet m.m. och avstyrker motionsyrkandet.

Fosterdiagnostik, aborter m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 4 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. om villkor för fosterdiagnostik. Vidare bör riksdagen anta 4 kap. 2 § första och andra styckena förslaget till lag om genetisk integritet m.m. om preimplantatorisk genetisk diagnostik (PGD). Utskottet delar regeringens uppfattning att PGD inte utan tillstånd av Socialstyrelsen skall få användas för att försöka få ett barn med en sådan genuppsättning att barnet skulle kunna bli donator av blodstamceller till ett svårt sjukt syskon (PGD/HLA). Riksdagen bör därmed anta 4 kap. 2 § tredje stycket förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Ett antal motionsyrkanden om fosterdiagnostik bör avslås. Riksdagen bör vidare, med hänvisning till tidigare inställning, avslå en rad motionsyrkanden om aborter. Jämför reservationerna 4 (kd), 5 (kd), 6 (m, fp, kd), 7 (kd) och 8 (kd).

Propositionen

I propositionen anförs att grundläggande bestämmelser om användningen av fosterdiagnostik skall ges i lag. Alla gravida kvinnor skall erbjudas allmän information om fosterdiagnostik. En gravid kvinna med medicinskt konstaterad förhöjd risk att föda ett skadat barn skall erbjudas ytterligare information om genetisk fosterdiagnostik. Efter informationen bestämmer kvinnan, i samråd med läkaren, om hon skall genomgå fosterdiagnostik eller genetisk fosterdiagnostik.

Den gravida kvinnan skall efter fosterdiagnostiken få all information om fostrets hälsotillstånd som har kommit fram vid undersökningen. Uppgift om fostret som inte rör dess hälsotillstånd skall endast lämnas ut om kvinnan begär det.

Ytterligare föreskrifter om fosterdiagnostik skall få meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen föreslår vidare att förutsättningarna för att använda preimplantatorisk genetisk diagnostik (PGD) läggs fast i lag. PGD skall endast få användas om mannen eller kvinnan bär på anlag för en allvarlig monogen eller kromosomal ärftlig sjukdom, som innebär en hög risk att få ett barn med en genetisk skada eller sjukdom. Behandlingen skall inte få användas för val av egenskap utan endast inriktas på att barnet inte skall ärva anlag för sjukdomen eller skadan i fråga.

Regeringen anför att PGD inte utan tillstånd av Socialstyrelsen skall få användas för att försöka få ett barn med en sådan genuppsättning att barnet skulle kunna bli donator av blodstamceller till ett svårt sjukt syskon (PGD/HLA). Tillstånd får endast lämnas om det finns synnerliga skäl för att tillåta användning. Socialstyrelsens beslut kan inte överklagas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om PGD.

Alla ärenden där PGD kommer till användning bör enligt regeringen rapporteras särskilt till Socialstyrelsen.

PGD i form av preimplantatorisk genetisk screening (PGS) bör i dagens kunskapsläge inte utvecklas till något rutinmässigt förfarande utan reserveras för klart definierade forskningsprojekt som godkänts vid etisk prövning i en etikprövningsnämnd, anføres det.

Motioner

I motion So21 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 3 begärs att riksdagen avslår regeringens proposition i de delar som avser preimplantatorisk genetisk diagnostik för syskon till svårt sjuka barn (PGD/HLA). Motionärerna anför att de känner stor oro för att barn kan komma att uppleva att de fötts för avsikten att fungera som donator för en annan individ. Enligt motionärerna bör PGD/HLA utredas ytterligare innan ställning tas i denna fråga.

I motion So22 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att det skall utformas riktlinjer så att den information som ges om fosterdiagnostik inte uppmuntrar till abort av foster med funktionshinder eller liknande. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att kvinnan vid genomgången fosterdiagnostik endast skall ha rätt att få sådan information om fostret som är relevant för barnets hälsotillstånd. Skälet härför är enligt motionärerna att undvika bortsorteringen av sådant som en viss förälder kan uppleva som eventuellt oönskade egenskaper, t.ex. kön. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att PGD endast skall tillåtas för

diagnostik av allvarliga, progressiva, ärftliga sjukdomar som leder till för tidig död och där ingen bot eller behandling finns. Ett liknande yrkande framställs i motion So712 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 9. Vidare begärs i yrkande 6 i motion So22 att könsbestämning vid PGD endast skall vara tillåten om det sker som ett led i diagnostik av en könsbunden ärftlig sjukdom för vilken bot eller behandling saknas. I yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att PGD/HLA inte skall vara tillåtet. Motionärerna anför att de ser den fullständiga instrumentaliseringen och den därför oväntade och tidigare helt förbisedda användningen av såväl IVF som PGD som mycket oroväckande. Även i motion So712 yrkande 8 framställs ett yrkande om fosterdiagnostik.

I motion So712 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 10 begärs ett tillkännagivande om "informerat samtycke" i samband med abort. Motionärerna anför att den som söker abort vid ansökningstillfället skall få skriftlig information om vad en abort innebär. Den bör tydligt men varsamt lyfta fram det etiska dilemmat och tala vilka grundvärderingar samhället står för när det gäller att skydda liv. I yrkande 11 begärs ett tillkännagivande om abortförebyggande åtgärder. Motionärerna anför att politiken på alla områden måste inriktas på att skapa ett barnvänligt samhälle samt att mätbara mål för de graviditetsstödjande åtgärderna bör kunna sättas upp. Ett rimligt första mål kan vara att antalet aborter fram till år 2010 skall minska med 10 % per år med hjälp av förebyggande insatser. I yrkande 12 begärs ett tillkännagivande om att stödsamtal skall erbjudas efter en abort. Motionärerna anför att stödsamtalen på sikt endast skall få genomföras av personer som fått en vidareutbildning i etisk rådgivning eller som har annan lämplig erfarenhet och kompetens. I yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om behovet av en bred översyn av abortlagstiftningen. Enligt motionärerna bör en parlamentarisk kommitté tillsättas med uppdrag att göra en bred översyn av hela abortlagstiftningen.

I motion So530 av Torsten Lindström m.fl. (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om behovet av stöd till abortförebyggande åtgärder. Vidare begärs i yrkande 3 ett tillkännagivande om behovet av ytterligare stöd för dem som genomgått en abort. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om samrådsskyldighet med omyndiga abortsökandes vårdnadshavare. Motionärerna anför att det bör finnas en skyldighet för vården att samråda med abortsökande omyndigs föräldrar innan abort utförs. Undantag skall endast kunna göras vid synnerliga omständigheter. Slutligen begärs i yrkande 5 ett tillkännagivande om aborter på grund av selektion. Motionärerna anför att abort efter en medveten selektion är en oroande tendens i stora delar av världen och att det är angeläget att samhället inte medverkar till en sådan selektion.

I motion So532 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (kd) begärs ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa vad i motionen anförts om att riskerna med abort skriftligen och muntligen delges abortsökande kvinnor, i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om abort.

I motion So559 av Mikael Oscarsson och Erling Wälivaara (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen ges i uppdrag att producera ett skriftligt informationsmaterial för kvinnor som överväger abort. Vidare begärs i yrkande 2 att stödsamtal före och efter abort skall vara obligatoriska.

I motion So560 av Mikael Oscarsson (kd) begärs ett tillkännagivande om arbetet med att förebygga spridningen av hiv/STI också skall omfatta förebyggandet av önskade graviditeter.

I motion Kr412 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) yrkande 14 begärs ett tillkännagivande om tonårsaborter. Motionärerna anför att Folkhälsoinstitutet bör ges i uppdrag att leda arbetet med att minska antalet tonårsaborter.

I motion So514 av Louise Malmström och Matilda Ernrans (s) begärs ett tillkännagivande om att initiera ett arbete med Socialstyrelsen som innebär att de sedan 2004 skärpta abortföreskrifterna för kvinnor under 18 år omformuleras. Motionärerna anför att utgångspunkten bör vara att det finns goda skäl för att en ung kvinna inte vill berätta för sina föräldrar om en abort. Unga kvinnor kanske inte vågar söka sig till den offentliga vården av rädsla för att föräldrarna skall informeras mot deras vilja, heter det i motionen.

Tidigare behandling m.m.

Utskottet behandlade motionsyrkanden om aborter och fosterdiagnostik senast i *betänkande 2004/05:SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.* (s. 63 f.). Utskottet delade ett antal motionärers inställning att det är angeläget att antalet aborter, särskilt tonårsaborter, minskas. Utskottet noterade att regeringen ser med oro på det ökade antalet tonårsaborter och att den noga följer utvecklingen och effekten av det förebyggande arbete som bedrivs samt att ytterligare åtgärder kommer att övervägas om utvecklingen fortsätter. Utskottet fann därför inte skäl att nu föreslå något initiativ med anledning av motionerna. När det gällde omyndiga abortsökande och frågan om och hur deras vårdnadshavare bör informeras konstaterade utskottet att detta behandlas ingående i Socialstyrelsens nyligen ändrade föreskrifter och allmänna råd om abort (SOSFS 2004:4) samt att riksdagen inte borde ta något initiativ med anledning av motionerna.

Statsrådet Morgan Johansson besvarade den 9 november 2005 en skriftlig fråga om ökning av tonårsaborterna (fr. 2005/06:254). I sitt svar angav statsrådet bl.a. att utvecklingen i abortstatistiken är en allvarlig varningssignal, i synnerhet då abortfrekvensen är högst bland dem som bor i socioekonomiskt svaga områden. Vidare framhöll statsrådet vikten av preventiva

insatser för att minska antalet tonårsaborter. Statsrådet anförde också att regeringen i maj 2005 uppdrog åt Skolverket att göra en översyn av målen i de olika kursplaner som rör kunskapsområdet sex och samlevnad för grund- och gymnasieskolan samt att överväga hur kunskapsområdet tydligare kan lyftas fram i dessa dokument samt att Skolverket även skall överväga behovet av eventuella förändringar i läroplanen med anledning av den översyn som följer av den nya skollagen.

Socialstyrelsen reviderade i juli 2004 sina föreskrifter och allmänna råd om abort (SOSFS 2004:4).

I 3 kap. anges följande om stödsamtal:

Enligt 2 § abortlagen (1974:595) skall den kvinna som begär abort erbjudas stödsamtal innan den utförs. Detsamma gäller om fråga uppkommit om att avbryta havandeskapet enligt 6 § samma lag.

Enligt 8 § abortlagen (1974:595) skall kvinnan erbjudas stödsamtal efter en abort eller avbrytande av havandeskap enligt 6 § samma lag.

Stödsamtal bör ges av en yrkesutövare med beteendevetenskaplig kompetens.

I 5 kap. anges följande beträffande kvinnor under 18 år som genomgår abort:

En kvinna under 18 år bör uppmanas att i första hand själv berätta om graviditeten och den önskade aborten för sin eller sina vårdnadshavare eller, om detta inte är möjligt, för någon annan vuxen närstående person. Vid behov bör hon få hjälp med detta.

Om den unga kvinnan motsätter sig att vårdnadshavaren kontaktas, måste vårdpersonalen utifrån föräldrabalkens bestämmelser om vårdnadshavarens allmänna omvårdnadsansvar bedöma, med hänsyn till kvinnans ålder och mognad, om det är lämpligt att ändå informera denne.

Även om den unga kvinnan inte har nått en sådan ålder och mognad att hon har fått ett integritetsskydd gentemot vårdnadshavaren kan det ändå finnas en skyldighet att hemlighålla uppgifter om henne för vårdnadshavaren enligt 14 kap. 4 § andra stycket sekretesslagen (1980:100), nämligen om det kan antas att hon lider betydande men, om uppgifterna röjs för denne.

I de situationer då information om graviditeten och aborten varken ges till vårdnadshavaren eller någon annan vuxen närstående person bör kvinnan få särskilt stöd före, under och efter aborten.

Det bör antecknas i patientjournalen

- om kvinnan själv har informerat vårdnadshavaren om aborten,
- om vårdpersonalen har informerat vårdnadshavaren om aborten eller
- om vårdpersonalen inte har informerat vårdnadshavaren om aborten samt skälen för detta.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens förslag att grundläggande bestämmelser om användningen av fosterdiagnostik skall ges i lag. De föreslagna bestämmelserna innebär bl.a. att den gravida kvinnan efter genomgången fosterdiagnostik skall få all information om fostrets hälsotillstånd som har kommit fram vid undersökningen samt att uppgift om fostret som inte rör dess hälsotillstånd endast skall lämnas ut om kvinnan begär det. Utskottet ställer

sig bakom lagförslaget i denna del och tillstyrker därmed 4 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Motionerna So22 (kd) yrkande 3 och 4, So530 (kd) yrkande 5 samt So712 (kd) yrkande 8 avstyrks.

Vad härefter gäller frågan om preimplantatorisk genetisk diagnostik (PGD) anser utskottet liksom regeringen att bestämmelser härom skall ges i lag. Utskottet delar uppfattningen att PGD endast skall få användas om mannen eller kvinnan bär på anlag för en allvarlig monogen eller kromosomal ärftlig sjukdom, som innebär en hög risk för att få ett barn med en genetisk sjukdom eller skada. Utskottet anser vidare i likhet med regeringen att behandlingen inte får användas för val av egenskap utan endast inriktas på att barnet inte skall ärva anlag för sjukdomen eller skadan i fråga. Med det sagda tillstyrker utskottet 4 kap. 2 § första och andra styckena förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Motionerna So22 (kd) yrkandena 5 och 6 samt So712 (kd) yrkande 9 bör därmed avslås.

Regeringens förslag innebär vidare att PGD inte utan tillstånd av Socialstyrelsen skall få användas för att försöka få ett barn med en sådan genuppsättning att barnet skulle kunna bli donator av blodstamceller till ett svårt sjukt barn (PGD/HLA). Tillstånd skall endast få lämnas om det finns synnerliga skäl för att tillåta användning. I motion So21 (fp) yrkande 3 uttrycks farhågor för att barn kan komma att uppleva att de fötts med avsikten att fungera som donator för en annan individ och att PGD/HLA bör utredas ytterligare innan ställning tas i denna fråga. Utskottet ansluter sig emellertid till regeringens uppfattning att en viss försiktig tillämpning av metoden bör vara möjlig. I detta sammanhang vill utskottet understryka vikten av att Statens medicinsk-etiska råd följer utvecklingen på området. Riksdagen bör således anta 4 kap. 2 § tredje stycket förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Motionerna So21 (fp) yrkande 3, So22 (kd) yrkande 7 avstyrks.

Utskottet övergår härmed till att behandla ett antal motionsyrkanden om abort.

I motion So712 (kd) yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om behovet av en översyn av abortlagstiftningen. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan begäran. Motionsyrkandet avstyrks.

Ett antal motioner behandlar behovet av abortförebyggande åtgärder, informationsmateriel till kvinnor som överväger abort samt stöd till kvinnor som genomgått abort. Utskottet vidhåller sin inställning att det är angeläget att antalet aborter, särskilt tonårsaborter, minskas. Vidare utgår utskottet från att regeringen noga följer utvecklingen på området och vid behov vidtar ytterligare åtgärder. Något initiativ från riksdagen krävs därför för närvarande inte. Motionerna So530 (kd) yrkandena 1 och 3, So532 (kd), So559 (kd) yrkandena 1 och 2, So560 (kd), So712 (kd) yrkandena 10–12 och Kr412 (kd) yrkande 14 avstyrks.

När det gäller omyndiga abortsökande och frågan om och hur deras vårdnadshavare bör informeras konstaterar utskottet återigen att detta behandlas ingående i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om abort (SOSFS 2004:4). Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motionerna So514 (s) och So530 (kd) yrkande 4.

Självtester

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om professionell rådgivning i samband med gentester med hänvisning till att regeringen förutskickat att den avser att ge Läkemedelsverket i uppdrag att bl.a. belysa hur dessa produkter bör regleras. Jämför reservation 9 (m, fp, kd, c).

Propositionen

Regeringen anför (s. 124) att flera remissinstanser uttryckt oro för att det vid självtest inte finns någon sakkunnig person att resonera med om den information som erhålls samt att regeringen delar dessa betänkligheter och anser att dessa utgör tungt vägande skäl mot en utveckling där självtester blir ett mera regelmässigt inslag i egenvården. Enligt regeringen är den enda verkligt effektiva metoden att minska olägenheterna med en eventuell framtida kommersiell marknadsföring av gentest till allmänheten att i ökad utsträckning satsa på information och undervisning om genetiska faktorer och deras betydelse. För vissa typer av test skulle det från säkerhetssynpunkt vara lämpligt om det fanns föreskrifter om att den enskilde endast kan köpa testet efter en skriftlig beställning. Genom att underteckna beställningen skulle köparen kunna bekräfta att han eller hon tagit del av den information om testet och dess eventuella konsekvenser som tillsynsmyndigheten bedömt vara nödvändig.

Sammanfattningsvis anser regeringen att gentest avsedda för självtestning skall underkastas reglering. Regeringen avser att ge Läkemedelsverket i uppdrag att belysa hur dessa produkter bör regleras och om det är förenligt med EG:s direktiv på området att komplettera förordningen (1993:876) om medicintekniska produkter med en föreskrift om att lagen i samma ämne skall gälla för gentest avsedda för självtestning.

Motion

I motion So21 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om professionell rådgivning i samband med genetiska självtester. Motionärerna anför att det är viktigt att det finns kunskap och lyhördhet inom vården för att möta ett eventuellt ökat behov av vägledning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens och motionärernas oro för att det vid självtest inte finns någon sakkunnig person att resonera med om den information som testet ger. Som regeringen framhåller är den enda verkligt effektiva metoden för att minska olägenheterna med en eventuell framtida kommersiell marknadsföring av gentest till allmänheten att i ökad utsträckning satsa på information och undervisning om genetiska faktorer och deras betydelse. Även utskottet anser därför att vägande skäl talar för att självtest borde underkastas regleringen i lagen om medicintekniska produkter, om en marknadsföring av sådana test i Sverige skulle påbörjas. Sammanfattningsvis ser utskottet positivt på att regeringen avser att ge Läkemedelsverket i uppdrag att belysa hur produkterna bör regleras och om det är förenligt med EG:s direktiv på området att komplettera förordningen om medicintekniska produkter med en föreskrift om att lagen i samma ämne skall gälla för gentest avsedda för självtestning. Utskottet avstyrker därmed motion So21 (fp) yrkande 2.

Försäkringsbolagens möjlighet att efterforska och använda genetisk information

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 2 kap. 2 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. om försäkringsbolagens möjlighet att efterforska och använda genetisk information samt avslå två motionsyrkanden.

Propositionen

I propositionen föreslås att det skall ges bestämmelser i lag om i vilken utsträckning ett försäkringsbolag får efterforska eller använda genetisk information i samband med ingående, ändring eller förnyelse av ett avtal. Utgångspunkten för lagregleringen skall vara att försäkringsbolag, efter i huvudsak samma linjer som gäller i det nuvarande avtalet mellan försäkringsbranschen och staten, får efterforska och använda genetisk information vid riskbedömda personförsäkringar på mycket höga belopp. Regeringen föreslår att gränserna i förhållande till nuvarande avtal mellan staten och Sveriges Försäkringsförbund höjs till 30 prisbasbelopp vid engångsutbetalningar respektive 4 prisbasbelopp vid periodisk ersättning.

Till skillnad från vad som följer av avtalet skall försäkringsbolagen i fortsättningen inte få efterforska eller använda genetisk information vid s.k. barnförsäkringar.

Motioner

I motion So20 av Ewa Thalén Finné (m) begärs ett tillkännagivande om ett kombinerat skydd som bygger på såväl ekonomiskt mått som vilka försäkringar som erbjuds som standard. Det bör enligt motionären inte vara tillåtet att efterfråga genetisk information eller kräva gentest vid försäkringar som går att teckna som standard. Enligt motionären skulle en kombination av ett grundskydd för försäkringar med ersättningsnivåer om 30 prisbasbelopp och ett skydd för samtliga försäkringar som erbjuds vara att föredra.

I motion So21 av Erik Ullenhag m.fl. (fp) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om lagreglering av förbud att efterforska eller använda genetisk information i samband med försäkringsavtal. Utöver de skäl som regeringen anfört för en lagreglering vill motionärerna framhålla kravet på tydlighet mot allmänheten om individens rättigheter gällande genetisk integritet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det även för försäkringsbolag skall gälla förbud mot att utan stöd i lag ställa som villkor för ett avtal att en försäkringssökande skall genomgå genetisk undersökning eller lämna genetisk information om sig själv. Som regeringen anfört bör det dock i särskilda fall vara tillåtet att i samband med ett avtal få efterforska eller använda genetisk information om den andre.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det framför allt finns två skäl som talar för att möjligheterna för försäkringsbolagen att beakta resultatet av genetiska undersökningar skall begränsas. För det första bör det allmänna intresset av skydd för den genetiska integriteten framhållas. Skyddsintresset är, som påpekas i propositionen, särskilt framträdande på detta område. För det andra finns en farhåga för att riskpersoner blir obenägna att genomgå genetiska undersökningar även när detta är medicinskt motiverat.

Propositionens förslag innebär således att det skall ges bestämmelser i lag om i vilken utsträckning ett försäkringsbolag får efterforska eller använda genetisk information i samband med ingående, ändring eller förnyelse av ett avtal. Vidare innebär förslaget att beloppsgränserna i förhållande till nuvarande avtal mellan staten och Sveriges Försäkringsförbund höjs till 30 prisbasbelopp vid engångsutbetalningar respektive 4 prisbasbelopp vid periodisk ersättning. Försäkringsbolagen skall enligt förslaget inte få efterforska eller använda genetisk information vid s.k. barnförsäkringar.

Enligt utskottets uppfattning är regeringens förslag väl avvägt. På de av regeringen anförda skälen bör därför 2 kap. 2 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. tillstyrkas. Motionerna So20 (m) och So21 (fp) yrkande 4 avstyrks i den mån de inte är tillgodosedda med det anförda.

Sekretess på försäkringsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713). Riksdagen bör vidare ge till känna vad utskottet anfört om att regeringen förutsätts återkomma till riksdagen med ett förslag till reglering av sekretess på försäkringsområdet, i vart fall såvitt avser genetisk undersökning och information, som kan träda i kraft senast den 1 januari 2007.

Propositionen

I propositionen föreslås att det i försäkringsrörelselagen (1982:713) införs en sekretessbestämmelse som innebär att enskildas förhållanden till försäkringsbolag inte obehörigen får röjas. Bestämmelsen föreslås bli straffsanktionerad enligt 21 kap. 1 § första stycket 4 samma lag. Regeringen hänvisar till att Kommittén om genetisk integritet i betänkandet Genetik, integritet och etik (SOU 2004:20) uppmärksammat att avsaknaden av en heltäckande sekretessbestämmelse på försäkringsområdet innebär att försäkringsområdet skiljer sig från vad som länge gällt på bankområdet. Regeringen anför att det är angeläget att nu införa en heltäckande sekretess även på försäkringsområdet.

Utskottets ställningstagande

Den bestämmelse som föreslås i propositionen innebär att enskildas förhållanden till försäkringsbolag inte obehörigen får röjas. Vidare föreslås att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelsen döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Det är utskottets bestämda uppfattning att sekretess skall gälla för genetisk undersökning och information på försäkringsområdet samt att en sådan sekretessbestämmelse skall vara straffsanktionerad. Den föreslagna bestämmelsen har emellertid givits en generell utformning och avser hela försäkringsområdet. Enligt utskottets uppfattning har konsekvenserna av denna generella utformning inte belysts tillräckligt i propositionen. Utskottet anser således att förslaget i denna del är otillräckligt berett. Det anförda innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom lagförslaget om sekretess på försäkringsområdet, utan föreslår att riksdagen avslår propositionen i denna del. Utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag till reglering av sekretess på försäkringsområdet, i vart fall såvitt avser genetisk undersökning och information. Vidare förutsätter utskottet att förslaget lämnas till riksdagen i sådan tid att bestämmelsen kan träda i kraft senast den 1 januari 2007. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att bestämmelserna om användning av genetisk undersök-

ning och information på försäkringsområdet i förslaget till lag om genetisk integritet m.m. föreslås börja tillämpas först fr.o.m. den 1 januari 2007. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

PKU-biobanken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att den s.k. PKU-biobanken endast skall få användas efter prövning av riksdagen. Utskottet understryker vikten av att regeringen återkommer med ett förslag till lagreglering av biobanker och vävnadsprover som insamlats utanför hälso- och sjukvården. Utskottet ser vidare positivt på att regeringen uttalar att det är angeläget att klarlägga hur rättegångsbalkens bestämmelser om straffprocessuella tvångsmedel förhåller sig till regleringen i biobankslagen.

Gällande rätt

Lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. (biobankslagen) gäller för de biobanker som består av vävnadsprover som tagits och samlats in för visst ändamål från patienter eller annan provgivare inom hälso- och sjukvården. Biobank definieras i lagen som en samling biologiskt material från människa som ordnas och bevaras tills vidare eller för en bestämd tid. Materialets ursprung skall kunna spåras till en viss individ.

Förutom för vård och behandling och andra medicinska ändamål får en biobank användas endast för ändamål som avser kvalitetssäkring, utbildning, forskning, klinisk prövning, utvecklingsarbete eller därmed jämförlig verksamhet (2 kap. 2 § nämnda lag). Vid Karolinska universitetssjukhuset Huddinge finns en särskild biobank (PKU-biobanken) som innehåller vävnadsprover tagna på praktiskt taget alla barn som fötts i landet sedan år 1975. För vävnadsproverna i PKU-biobanken gäller att de endast får användas för analyser och andra undersökningar för att spåra och diagnostisera ämnesomsättningssjukdomar, retrospektiv diagnostik av andra sjukdomar hos enskilda barn, epidemiologiska undersökningar, uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring av verksamheten samt klinisk forskning och utveckling (5 kap. 2 § biobankslagen). Vävnadsprover får även fram till den 30 juni 2006 användas för identifiering av avlidna vid olyckor eller andra händelser, där ett stort antal människor har avlidit (5 kap. 2 a §).

Propositionen

I propositionen anges (s. 175) att Huddinge sjukhus i ett uppmärksammat mordfall år 2003 lämnade ut ett blodprov från PKU-biobanken till polisen. Blodprovet hade tagits i samband med födseln på en person som var misstänkt för mordet. Polisen lät därefter utföra en DNA-analys av provet.

Det har diskuterats om sjukhuset bröt mot biobankslagen när den lämnade ut vävnadsprovet eller om åklagarens beslut att ta provet i beslag med stöd av 27 kap. 1 § rättegångsbalken hade företräde. Enligt sistnämnda bestämmelse får föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott tas i beslag. Beslut om beslag får endast fattas om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Det kan tilläggas att beslag inte förutsätter att en viss person kan misstänkas för brott.

Händelsen har utretts av Socialstyrelsen inom ramen för ett tillsynsärende. Socialstyrelsen ansåg att företrädare för sjukhuset hade varit mer tillmötesgående mot polis och åklagare än vad som hade varit nödvändigt utifrån de legala förutsättningarna för beslag. Styrelsen fann däremot inte att sjukhuset kunde kritiseras för den framförda uppfattningen att ett beslut om beslag enligt rättegångsbalken har företräde framför ändamålsbestämmelserna i biobankslagen. Enligt Socialstyrelsen har intresseavvägningen mellan den personliga integriteten och rättegångsbalkens tvångsmedel i syfte att beivra brott inte prövats på ett sådant sätt att ett auktoritativt vägledande uttalande kan sägas föreligga. Mot denna bakgrund har Socialstyrelsen i en skrivelse till regeringen den 5 december 2003 begärt att lagstiftningen skall ses över i syfte att klargöra rättsläget. Socialstyrelsen förordar en ordning som tydligt anger att rättegångsbalkens bestämmelser om tvångsmedel inte har företräde framför biobankslagen.

Enligt regeringen är det angeläget att det klarläggs hur rättegångsbalkens bestämmelser om straffprocessuella tvångsmedel förhåller sig till regleringen i biobankslagen. Denna fråga kommer att övervägas i särskild ordning.

Motion

I motion Ju528 av Jörgen Johansson (c) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att PKU-registret får användas endast efter prövning av riksdagen. Motionären anför att polis vid ett antal tillfällen under senare år nyttjat den biobank som finns uppbyggd utifrån ett forskningssyfte inom vården, det s.k. PKU-registret. Enligt motionären bör ett eventuellt användande av PKU-registret i dagsläget underställas riksdagen. En förenklad användning av biobanken kan tillåtas gälla när inrättande av ett DNA-register, efter bred folklig debatt, beslutats av riksdagen.

Utskottets ställningstagande

I samband med ärendets beredning har utskottet fått en översiktlig redogörelse av Socialstyrelsen för den rapport om uppföljning av biobankslagen som styrelsen i juni 2005 överlämnade till regeringen.

Av biobankslagen framgår att lagen gäller de biobanker som består av vävnadsprover som tagits och samlats in för ett visst ändamål från patienter eller annan provgivare inom hälso- och sjukvården. Redan i samband med lagens tillkomst uttalade utskottet att man delade den kritik som framförts om att det är olyckligt att lagen enbart avser biobanker inom hälso- och sjukvården (2001/02:SoU9 s. 11). Vidare anförde utskottet att man utgick från att regeringen skulle återkomma med ett förslag till lagreglering av biobanker och vävnadsprover som insamlats utanför hälso- och sjukvården. Utskottet vill nu understryka vikten av att regeringen återkommer med ett sådant förslag.

Utskottet ser vidare positivt på att regeringen i propositionen uttalar att det är angeläget att klarlägga hur rättegångsbalkens bestämmelser om straffprocessuella tvångsmedel förhåller sig till regleringen i biobankslagen samt att denna fråga kommer att övervägas i särskild ordning. Riksdagen bör inte ta något initiativ i frågan. Motion Ju528 (c) yrkande 1 avstyrks.

Insemination, äggdonation m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 6 kap. 2 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. som innebär att s.k. givarinsemination efter tillstånd från Socialstyrelsen skall få utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus. Riksdagen bör vidare, med hänvisning till tidigare uttalanden i saken, avslå motionsyrkanden om bl.a. behandling med befruktning utanför kroppen, surrogatmoderskap samt om prioriteringar i vården. Jämför reservationerna 10 (m, fp, c), 11 (v), 12 (v), 13 (v, mp) och 14 (c).

Gällande rätt

Assisterad befruktning kan utföras dels i form av insemination, dels i form av befruktning utanför kroppen, s.k. in vitro-fertilisering (IVF). Aktuella bestämmelser finns i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Lagarna kompletteras av föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen (SOSFS 2002:13, 2005:17).

Enligt 3 § inseminationslagen får givarinsemination (dvs. insemination med spermier från en annan man än kvinnans man eller sambo) endast utföras vid offentligt finansierade sjukhus under överinseende av läkare

med specialistkompetens i gynekologi och obstetrik. Från och med den 1 juli 2005 får insemination utföras också beträffande en kvinna som är partner eller sambo med en annan kvinna.

Enligt 3 § lagen om befruktning utanför kroppen får ett befruktat ägg föras in i en kvinnas kropp endast om kvinnan är gift eller sambo och maken eller sambon skriftligen samtyckt till detta. Om ägget inte är kvinnans eget skall ägget ha befruktats av makens eller sambons spermier. Av bestämmelsen följer vidare att befruktning utanför kroppen med donerade spermier får utföras också när en kvinna är registrerad partner eller sambo med en kvinna. Av 4 § första stycket framgår att befruktning av ägg från en kvinna, i vars kropp ägget skall införas, med spermier från kvinnans make eller sambo inte utan Socialstyrelsens tillstånd får utföras annat än vid offentligt finansierade sjukhus. Vad nu sagts gäller också införande av ägget i kvinnans kropp. Av paragrafens andra stycke framgår att om ägget inte kommer från kvinnan eller spermien inte från kvinnans make eller sambo får befruktning och införande av ägg endast ske vid universitetssjukhus.

Propositionen

Regeringen föreslår att bestämmelserna i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen överflyttas i huvudsak oförändrade till den nya lagen om genetisk integritet m.m.

Vad särskilt gäller frågan om möjlighet för andra vårdgivare än offentligt finansierade sjukhus att utföra givarinsemination anför regeringen följande. Regeringen anser att om det finns andra vårdgivare än offentligt finansierade sjukhus som kan erbjuda den specialistkompetens, möjlighet till psykosocial utredning, rådgivning och övrig service som avses i inseminationslagen bör det öppnas möjligheter även för dessa att få utföra givarinsemination. Vid insemination med spermier från utomstående är det viktigt att detta sker under former som ger goda möjligheter till tillförlitlig kontroll, uppföljning och utvärdering. Det behov av uppföljning och utvärdering som gör sig gällande vid givarinseminationer är framför allt att kartlägga eventuella psykologiska och sociala konsekvenser både för barnet, och för familjen som helhet, av att en av föräldrarna inte är barnets genetiska förälder. Det är även viktigt att eventuella konsekvenser för givaren av spermier följs. Den som utför givarinsemination bör därför avsätta resurser till erforderlig uppföljning. För att säkerställa att verksamheten uppfyller nödvändiga etiska och medicinska krav, att det föreligger förutsättningar för uppföljning och utvärdering samt för att ge Socialstyrelsen bättre möjlighet att övervaka verksamheten bör ett krav för att få utföra givarinsemination vara att Socialstyrelsen givit sitt tillstånd.

Motioner

I motion So575 av Martin Andersson (fp) begärs ett tillkännagivande om assisterad befruktning vid privata kliniker. Motionären anför att assisterad befruktning bör kunna genomföras vid alla sjukhus eller kliniker, oavsett driftsform, som erhållit tillstånd från Socialstyrelsen.

I motion L262 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att utreda lesbiska kvinnors tillgång till behandling med donerade ägg. Motionärerna anför att den nuvarande lagen är skriven enbart med tanke på heterosexuella kvinnor som lider av infertilitet och ofrivillig barnlöshet. Eftersom både ägg och sperma inte får komma från givare betyder det att infertila lesbiska kvinnor inte har möjlighet att få behandling med donerade ägg. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall tillsätta en utredning med uppdrag att utreda möjligheten att företa en ändring i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen som innebär att det blir möjligt att tillåta behandling med donerat ägg och donerad sperma samtidigt. Enligt motionärerna är det sociala föräldraskapet avgörande för att barnens bästa skall tillgodoses. En möjlighet att få behandling med könsceller från två donatorer skulle även ge de heterosexuella par där båda parter är infertila en möjlighet att skaffa barn. I yrkande 9 begärs att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det ej blir möjligt för ett sjukhus att ha två separata spermabanker efter den 1 juni 2006. Motionärerna anför att sedan lesbiska par fick tillgång till assisterad befruktning inom den svenska sjukvården har det visat sig att många sjukhus inrättat separata spermabanker för lesbiska kvinnor. I yrkande 10 begärs att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det blir möjligt att få tillgång till assisterad befruktning på andra kliniker än de sju universitetssjukhusen.

I motion So528 av Tasso Stafilidis (v) begärs ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning om tillåtande av surrogatmoderskap.

I motion L341 av Kenneth Johansson m.fl. (c) yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att hetero- och homosexuella par skall likställas vid landstingens fastställande av regler och avgifter för assisterad befruktning.

I motion L342 av Peter Eriksson m.fl. (mp, -) yrkande 19 begärs ett tillkännagivande om att lesbiska inte skall diskrimineras vad gäller insemination. Vidare begärs i yrkande 20 ett tillkännagivande om insemination på privata kliniker för lesbiska.

I motion So630 av Elisebeht Markström m.fl. (s) begärs ett tillkännagivande om insemination för lesbiska. Motionärerna anför att det bör klargöras att det inte finns några som helst sakliga grunder för att homosexuella skall få lägre prioritet i bedömningen av rätten till insemination. Ett liknande yrkande framförs i motion So513 av Louise Malmström (s).

Tidigare behandling m.m.

I *betänkande 2001/02:SoU16 Behandling av ofrivillig barnlöshet* med anledning av proposition 2001/02:89 med samma namn som betänkandet uttalade utskottet bl.a. följande:

Utskottet delar regeringens och Statens medicinsk-etiska råds bedömning att behandling med befruktning utanför kroppen där antingen ägget eller spermien kommer från utomstående bör tillåtas. Utskottet ansluter sig till resonemanget att det är svårt att motivera varför ofrivilligt barnlösa par skall behandlas olika beroende på vilka medicinska hinder som föreligger för befruktning på naturlig väg. Liksom vid givarinsemination får barnet ett delvis bevarat genetiskt samband med föräldrarna. Barnet är också önskat samt buret och framfött av den kvinna som blir dess mor.

I *proposition 2001/02:89 Behandling av ofrivillig barnlöshet* anförde regeringen följande angående frågan om surrogatmoderskap (s. 55):

Surrogatmoderskap innebär att det ofrivilligt barnlösa paret tar hjälp av en annan kvinna som bär barnet i sin livmoder. Olika kombinationer av genetiskt samband mellan barnet och paret är möjliga. Både ägg och spermier kan härstamma från det barnlösa paret eller från en av dem eller från helt utomstående donatorer. Surrogatmoderskap kan medföra sådana problem som att en kvinna före graviditeten samtycker till att "låna ut" sin livmoder men senare ändrar uppfattning. Detta kan medföra svåra konflikter mellan inblandade parter, där barnet oundvikligen blir indraget. Regeringen anser att surrogatmoderskap inte är etiskt försvarbart och att det därför inte skall tillåtas. Det kan inte anses förenligt med människovärdesprincipen att använda en annan kvinna som medel för att lösa det barnlösa paret problem. Inte heller ur barnets perspektiv är surrogatmoderskap önskvärt.

Ett motionsyrkande likalydande med motion So528 (v) behandlades i och avstyrktes av utskottet i *betänkande 2004/05:SoU10 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.* Utskottet anförde (s. 88) att det ansåg att surrogatmoderskap inte är etiskt försvarbart och därför inte bör tillåtas. (Ej res.) I samma betänkande behandlades ett yrkande med begäran om att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda möjligheten att företa en ändring i lagen om befruktning utanför kroppen som innebär att det blir möjligt att tillåta behandling både med ett donerat ägg och donerad sperma samtidigt. Utskottet anförde att det vidhöll sin inställning att befruktning utanför kroppen kan tillåtas där antingen ägget eller spermien kommer från utomstående. Utskottet ansåg således inte att någon utredning i enlighet med vad motionärerna hade föreslagit borde tillsättas. (Res. v). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2004/05:166–167).

I *proposition 2004/05:137* anförde regeringen följande angående prioriteringar i hälso- och sjukvården (s. 40 f.):

Några remissinstanser tar upp frågan hur behandlingarna bör prioriteras i hälso- och sjukvården. När det gäller insemination görs i promemorian bedömningen att det för lesbiska par sällan lär vara frågan om något medicinskt behov av vård och att behandlingarna därmed torde falla i en lägre prioriteringsgrupp än behandlingar för heterosexuella par. Behandlingar som avser befruktning utanför kroppen skulle där-

emot falla i samma prioriteringsgrupp oavsett sexuell läggning. Flera remissinstanser tar avstånd från promemorians bedömning och framhåller att frågor om turordning och kostnader för behandling alltid bör avgöras oberoende av sexuell läggning. Mot bakgrund av kritiken vill regeringen framhålla att målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Enligt 2 § hälso- och sjukvårdslagen skall vården ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har det största behovet skall ges företräde till vården. I samband med att dessa principer fördes in i hälso- och sjukvårdslagen redovisade regeringen vissa allmänna riktlinjer för prioriteringarna som riksdagen har ställt sig bakom (se prop. 1996/97:60, bet. 1996/97:SoU14). Riktlinjerna utgår från patientens behov av vård oavsett sexuell läggning. Bedömningen av vem som skall få tillgång till assisterad befruktning kommer – liksom andra prioriteringar i hälso- och sjukvården – att göras med utgångspunkt i detta. Det kan tilläggas att diskriminering som har samband med sexuell läggning sedan den 1 januari 2005 är förbjuden inom hälso- och sjukvården, se 13 § lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering – – – .

Utskottets ställningstagande

Regeringens lagförslag innebär att s.k. givarinsemination efter tillstånd från Socialstyrelsen skall få utföras även vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus. Utskottet ställer sig bakom förslaget i denna del och tillstyrker därmed 6 kap. 2 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Utskottet är däremot inte berett att föreslå några ändringar i detta hänseende såvitt gäller befruktning utanför kroppen utan tillstyrker 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Motionerna L262 (v) yrkande 10, L342 (mp, -) yrkande 20 och So575 (fp) avstyrks i den mån de inte är tillgodosedda med det anförda.

Utskottet vidhåller sin inställning att befruktning utanför kroppen kan tillåtas där antingen ägget eller spermien kommer från utomstående. Utskottet anser således inte att någon utredning bör tillsättas för att utreda möjligheten att företa en lagändring som innebär att det blir möjligt att tillåta behandling med donerat ägg och donerad sperma samtidigt. Utskottet avstyrker därmed motion L262 (v) yrkandena 5 och 6.

Utskottet är alltså av uppfattningen att surrogatmoderskap inte är etiskt försvarbart och därför inte bör tillåtas. Motion So528 (v) avstyrks.

Flera motioner tar upp frågor om prioriteringar och vårdens organisation när det gäller assisterad befruktning. Att bedöma sådana frågor är enligt utskottet i första hand en fråga för sjukvårdshuvudmännen. Ett enigt utskott har ställt sig bakom riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården (prop. 1996/97:60, bet. 1996/97:SoU14, rskr. 1996/97:186). Riksdagen bör därför inte ta något initiativ med anledning av motionerna L262 (v) yrkande 9, L341 (c) yrkande 4, L342 (mp, -) yrkande 19, So513 (s) och So630 (s).

Frågor om stamcellsforskning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta 8 kap. 6 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. som innebär att det nuvarande förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material förtydligas genom att det i lagen anges att förbudet omfattar även material från mänskliga ägg samt från celler och cellinjer från sådana ägg. Ett motionsyrkande om att bestämmelsen även skall omfatta avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som varit föremål för somatisk cellkärnöverföring bör avslås. Vidare bör riksdagen med hänvisning till tidigare ställningstaganden avslå ett antal motioner om stamcellsforskning. Jämför reservationerna 15 (kd) och 16 (kd).

Gällande rätt

I lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa finns bl.a. bestämmelser om åtgärder med ägg från mänskliga vilka har befruktats eller varit föremål för somatisk cellkärnöverföring.

I 15 § lagen (1995:831) om transplantation m.m. stadgas att den som med uppsåt och i vinningssyfte tar, överlämnar, tar emot eller förmedlar biologiskt material från en levande eller avliden människa eller vävnad från ett aborterat foster döms till böter eller fängelse i högst två år. Till samma straff döms den som med uppsåt använder eller tar till vara sådant material för transplantation eller annat ändamål trots insikt om att materialet tagits, överlämnats, tagits emot eller förmedlats i vinningssyfte. I ringa fall skall inte dömas till ansvar. Av andra stycket framgår att vad som nu sagts inte gäller blod, hår, modersmjölk och tänder.

Propositionen

Det nuvarande förbudet i 15 § lagen (1995:831) om transplantation m.m. mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material skall enligt regeringen förtydligas genom att det i lagen uttryckligen anges att förbudet omfattar även material från mänskliga ägg samt celler och cellinjer från sådana ägg.

Avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som varit föremål för somatisk cellkärnöverföring skall undantas från förbudet mot kommersiell hantering. I detta sammanhang anför regeringen (s. 181) att en cellinje visserligen är ett biologiskt material men den är ett resultat av omfattande forskningsinsatser och den är fysiskt helt distinkt från det donerade materialet och dess ursprungsceller. När det handlar om cellinjer från befruktade ägg och ägg som varit föremål för cellkärnöverföring finns det inte heller samma behov av skydd av den enskildes integritet om det biolo-

giska materialet är avidentifierat. När en cellinje avidentifierats kan den därför inte längre anses vara sådant biologiskt material som omfattas av förbudet. Förbudet mot kommersiell hantering avseende cellinjer bör mot denna bakgrund begränsas till sådana cellinjer där det biologiska materialet direkt kan härledas till en levande eller avliden människa. Om cellinjerna har avidentifierats, och alltså inte längre går att spåra till en viss individ (donator), bör de däremot inte omfattas av förbudet.

Regeringen föreslår att förbudet med ovan angivet undantag införs i den nya lagen om genetisk integritet m.m.

Regeringen föreslår vidare att bestämmelserna i lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa med vissa ändringar överförs till den nya lagen om genetisk integritet m.m.

Motioner

I motion So22 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 8 begärs att förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material i 8 kap. 6 § lagen om genetisk integritet m.m. även omfattar avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som har varit föremål för somatisk cellkärnöverföring. Motionärerna anför att undantaget strider mot Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin kapitel 7 artikel 21 som stadgar att den mänskliga kroppen eller någon av dess delar som sådana inte skall användas i syfte att ge finansiella intäkter. Det är dessutom mycket tveksamt hur cellinjer kan avidentifieras, eftersom varenda cell innehåller just den kod som används i andra sammanhang för identifiering, anför det.

I motion So628 av Per Landgren (kd) yrkande 1 begärs att regeringen snarast lägger fram lagförslag om att förbjuda kommersiell hantering av humana äggceller och delar därav.

I motion So712 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om förbud mot att framställa ägg från människa, obefruktade eller befruktade, för forskningsändamål. Vidare begärs i yrkande 4 ett tillkännagivande om en nollvision vad gäller användandet av mänskliga embryon med målet att de vetenskapliga metoderna skall utvecklas så att fullgoda alternativ till forskning på embryonala stamceller finns. I yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att den embryonala stamcellsforskningen kräver ny lagstiftning. Motionärerna anser att konsumtionen av mänskliga embryon för sådan forskning som inte avser reproduktion innebär en instrumentaliserings av det tidiga människolivet och därmed ett principiellt avsteg från tidigare praxis och från människovärdesprincipen. I yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att reproduktiv kloning skall vara entydigt förbjuden. Slutligen begärs i yrkande 7 att äggdonation för forskningsändamål inte skall tillåtas.

I motion So628 av Per Landgren (kd) yrkande 2 begärs att regeringen snarast lägger fram lagförslag om förbud av produktion av korsningar mellan människa och andra arter, en s.k. hybrid eller bastard.

I motion So629 av Per Landgren och Tuve Skånberg (kd) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att av folkrättsliga och etiska skäl stå fast vid Sveriges tidigare intagna ståndpunkt om kloning av människa. Vidare begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att följa FN:s generalförsamlings uppmaning om ett totalt förbud mot alla former av kloning av människa. I yrkande 3 begärs att regeringen återkommer med förslag till ett förbud mot alla former av kloning av människa. Motionärerna anför att regeringen i proposition 2003/04:148 Stamcellsforskning valt att kringgå en fullständig ratificering av Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin. Regeringen skilde i den nämnda propositionen på kloning för att skapa barn, s.k. reproduktiv kloning, och kloning för forskning, s.k. terapeutisk kloning, och föreslog att endast det senare skulle vara tillåtet. Riksdagsmajoriteten ställde sig bakom regeringens förslag. Enligt motionärerna är dock all kloning reproduktiv i den meningen att en genetiskt identisk organism reproduceras.

I motion MJ593 av Lotta Hedström (mp) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att verka för att genetisk kloning, ”kopiering av människor” inte får genomslag i någon del av världen.

Bakgrund och tidigare behandling

I betänkande 2004/05:SoU7 behandlade utskottet regeringens proposition 2003/04:148 Stamcellsforskning. I betänkandet förklarades vissa termer enligt följande:

Vid *somatisk cellkärnöverföring* avlägsnas kärnan från ett obefruktat ägg och ersätts med kärnan från en somatisk cell (kroppscell) från en annan individ. Efter somatisk cellkärnöverföring innehåller ägget den genetiska information som fanns lagrad i den somatiska cellen. Det genetiskt förändrade ägget får en ”startsignal” av forskarna så att det börjar dela sig, och odlas därefter i laboratoriet. Efter några dagar nås blastocyststadiet och en blåsformig anhopning av celler har utvecklats. I detta stadium kan forskarna ta fram den inre cellmassan från blastocysten. Från denna cellmassa odlas pluripotenta stamceller som i princip är genetiskt identiska med den individ från vilken kroppscellen kommer. Somatisk cellkärnöverföring förutsätter medverkan av en kvinna som äggdonator och en annan individ som donerar en kroppscell, t.ex. en cell från huden. Detta är inte en befruktning, eftersom det inte är fråga om sammansmältning av könsceller från två individer. Befruktningen är här så att säga överhoppad och i stället införs ett i princip komplett arvsanlag i det ”urkärnade” ägget.

Somatisk cellkärnöverföring har också kallats *terapeutisk kloning*. Denna term är enligt propositionen dock något oegentlig eftersom metoden inte syftar till att framställa någon klon. Begreppet *klon* avser här två eller flera individer med identisk uppsättning arvsanlag. Med *kloning* avses en process som ger upphov till individer som är genetiskt

identiska. *Reproduktiv kloning* förklaras i propositionen med ”fortplantning i avsikt att få fram en individ som har identiskt lika genuppsättning som en annan individ”.

Utskottet anförde (s. 24 f.) bl.a. följande:

Forskning på stamceller väcker frågor av grundläggande etisk natur. Den etiska problematiken har av Statens medicinsk-etiska råd beskrivits som en konflikt mellan olika värden, mellan olika aktörers rättigheter och skyldigheter och mellan olika intressen. Intresset av ny kunskap som kan leda till att hittills obotliga sjukdomar blir behandlingsbara ställs mot kravet på att skydda människovärdet och att inte instrumentalisera mänskligt liv.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det i propositionen görs en fyllig redovisning av bl.a. de etiska principer och frågeställningar som utgjort grunden för regeringens bedömning i det aktuella ärendet. Vidare beskrivs utförligt de överväganden som lett fram till regeringens ställningstaganden. Utskottet instämmer i de förda resonemangen.

Utskottet delar således regeringens och kommitténs bedömning att stamcells forskning är ett mycket angeläget forskningsområde. Embryonal stamcells forskning har förutsättningar att framgångsrikt bidra till bot och behandling av en rad svåra sjukdomar. Forskning på adulta stamceller kan, med dagens kunskap, inte ersätta embryonal stamcells forskning. Vid den avvägning mellan olika intressen som måste göras kommer utskottet fram till samma slutsats som regeringen, nämligen att forskning på befruktade ägg även i fortsättningen skall vara tillåten. Vid en motsvarande avvägning när det gäller forskning som bygger på somatisk cellkärnöverföring gör utskottet samma bedömning, nämligen att sådan forskning är så angelägen att den bör få förekomma. Utskottet delar även regeringens bedömning att begränsningarna i etikprovningsslagen och i 1991 års lag utgör en tillräcklig garanti för att framställandet av befruktade ägg för forskningsändamål endast sker för mycket angelägna syften och under etiskt betryggande former samt att något generellt förbud mot metoden därför inte behövs. Samma skäl kan anföras för att tillåta äggdonation för forskningsändamål.

Såsom regeringen anför är en av förutsättningarna för att området skall kunna utvecklas att forskningen sker under etiskt acceptabla former. Utskottet ser positivt på att somatisk cellkärnöverföring underkastas begränsningar motsvarande dem som gäller vid forskning på befruktade ägg. Utskottet kan konstatera att den nya etikprovningsslagen (SFS 2003:460) innebär en betydande uppstramning i förhållande till den tidigare gällande ordningen. Ett av syftena med lagen är att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Vidare innebär regeringens nu föreslagna ändringar i 1991 års lag att de redan i dag gällande begränsningarna på området blir ännu strängare.

— — —

(Motioner avstyrktes, res. kd.)

Genom förslaget till ändring i 4 § i 1991 års lag förbjuds uttryckligen reproduktiv kloning. Utskottet ser självfallet mycket positivt på denna ändring, liksom på att förfarandet straffsanktioneras. — — — (Motioner avstyrktes, res. kd.)

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2004/05:152).

Med 1991 års lag avses lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med befruktade ägg från människa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att förtydliga det nuvarande förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material genom att det i lagen uttryckligen anges att förbudet omfattar även material från mänskliga ägg samt från celler och cellinjer från sådana ägg. Likaså anser utskottet i likhet med regeringen att avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som varit föremål för somatisk cellkärnöverföring skall undantas från förbudet mot kommersiell hantering. Utskottet tillstyrker därmed 8 kap. 6 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. och avstyrker motionerna So22 (kd) yrkande 8 och So628 (kd) yrkande 1.

Utskottet behandlade i betänkande 2004/05:SoU7 regeringens proposition 2003/04:148 Stamcellsforskning. Utskottet vidhåller de ställningstaganden som då gjordes och avstyrker därmed motionerna So628 (kd) yrkande 2, So629 (kd) yrkandena 1–3, So712 (kd) yrkandena 2 och 4–7 och MJ593 (mp) yrkande 1. 5 kap. förslaget till lag om genetisk integritet m.m. tillstyrks.

Utbildningsfrågor

Regeringen gör i propositionen (s. 188) bedömningen att det finns en påtaglig brist på kunskap i genetik inom hälso- och sjukvården samt att ytterligare utbildningsinsatser därmed är nödvändiga. Enligt regeringen bör läkare, sjuksköterskor och andra yrkesgrupper inom vården få möjlighet att vidareutbilda sig inom detta område för att motsvara de krav som ställs på respektive grupp. Regeringen anser vidare att det bör övervägas att anordna en specialistkompetenskurs i klinisk genetik för läkare under vidareutbildning.

Utskottet anser i likhet med regeringen att ytterligare utbildningsinsatser avseende genetik inom hälso- och sjukvården är nödvändiga. Enligt vad utskottet erfarit avser Socialstyrelsen att göra en samlad analys av utbildningsbehovet för läkare och sjuksköterskor samt därefter lämna förslag på åtgärder. Vid Socialstyrelsen pågår vidare en översyn av barnmorskekompetensen i detta avseende. Utskottet ser mycket positivt på Socialstyrelsens arbete i dessa delar.

Övriga lagförslag

Utskottet tillstyrker förslaget till lag om genetisk integritet m.m. även i övriga delar, dock med en redaktionell justering av övergångsbestämmelserna.

Övriga lagförslag tillstyrks, i den mån de inte behandlats i avsnitten ovan.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin, punkt 1 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So22 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin snarast borde ratificeras i sin helhet.

Jag vill påpeka att Sverige har varit delaktigt i utarbetandet av denna konvention och därmed har en folkrättslig förpliktelse som signatärstat att inte genomföra någon lagstiftningsåtgärd som kan försvåra en ratificering. Sverige lever i dag enligt min mening inte upp till konventionen fullt ut. Bland annat gäller det lagen om produktion av mänskliga embryon för forskningsändamål, vilken bryter mot konventionens artikel 18.2. Ett antal konkreta ställningstaganden i den nu aktuella propositionen borde dessutom ha blivit annorlunda om konventionernas rättsfilosofiska grundsyn och specifika stadganden hade anammats.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

2. Förbud mot att använda genetisk undersökning och information, punkt 2 (fp)

av Erik Ullenhag (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 2 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motion 2005/06:So21 yrkande 1.

Ställningstagande

Lagförslaget innebär att ingen olovligen skall få bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan. Vi delar i grunden regeringens inställning att skyddet för genetisk integritet är mycket viktigt. Vi anser dock att det finns anledning att närmare utreda hur lagstiftningen skall vara utformad så att den inte i onödan försvårar möjligheten att identifiera offer efter katastrofer och stora olyckor. Just när det gäller fall där människor dödades eller skadats så svårt att de inte kan identifieras på annat sätt bör den enskildes rätt att bli identifierad väga tungt. Synpunkter av detta slag har också framförts av Svenska Kriminalteknikföreningen. Vi anser därför att regeringen bör arbeta vidare med denna fråga och överväga en justering av lagstiftningen på denna punkt. I avvaktan därpå tillstyrks 2 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

3. Föreskrifter om genetiska undersökningar, punkt 3 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 8 kap. 8 § första stycket 1 förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motion 2005/06:So22 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag ställer mig positiv till förslaget att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att meddela föreskrifter om genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården och tillstyrker därmed förslaget till 8 kap. 8 § första stycket 1 förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Jag anser dock att Statens medicinsk-etiska råd (SMER) *alltid* skall höras vid utarbetande av nya föreskrifter.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

4. Fosterdiagnostik, punkt 4 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 4 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motionerna 2005/06:So22 yrkandena 3 och 4, 2005/06:So530 yrkande 5 och 2005/06:So712 yrkande 8.

Ställningstagande

I dag genomgår praktiskt taget alla gravida kvinnor ultraljudsundersökning i 16:e–19:e graviditetsveckan, vilket är en form av fosterdiagnostik. Syftet var från början framför allt att bestämma graviditetens längd och moderkanskans läge samt att upptäcka om det finns mer än ett foster. Syftet var alltså inte främst att söka efter skador på fostret, men numera erbjuds denna undersökning också för att upptäcka och diagnostisera missbildningar hos fostret.

En del kvinnor upplever dagens generella praxis när det gäller ultraljudsundersökning som om den inte är frivillig. Fosterdiagnostiken används numera rutinmässigt för att upptäcka skador och missbildningar, vilket redan i sin rutinmässighet implicerar abort vid dylika upptäckter. Det borde rimligtvis i samhället i stort vara ett mer uppmärksammat etiskt problem att en verksamhet inom sjukvården, som uteslutande initierades av obstetriska skäl i livets tjänst, riskerar att användas som ett abortinriktat instrument för att upptäcka skador och missbildningar. Ultraljudsundersökning är i alla händelser, enligt vår uppfattning, en av de metoder som påvisar behovet av kvalificerad, statligt eller kommunalt stödd, etisk rådgivning.

Vad gäller de nu aktuella förslagen angående fosterdiagnostik är jag försiktigt positiv till förslaget att alla kvinnor skall få information om fosterdiagnostik. Jag vill emellertid betona att det är viktigt att det utformas riktlinjer så att den information som ges inte uppmuntrar till abort av foster med funktionshinder eller liknande. Lagförslaget innebär att kvinnan, efter genomgången fosterdiagnostik, skall få all information om fostret, även sådant som inte rör dess hälsotillstånd, om hon så begär. Jag ser anledning till en restriktiv hållning på detta område och anser att kvinnan bara skall få sådan information som är relevant för barnets hälsotillstånd, allt för att undvika bortsorteringen av sådant som en viss förälder kan uppleva som eventuellt oönskade egenskaper, exempelvis kön. Fosterdiagnostiken bör i första hand användas för att diagnostisera sjukdomar eller tillstånd där en insats för att bota, förebygga eller skydda barnet existerar. Vidare bör fosterdiagnostik som jag ser det erbjudas om det verkligen finns en påtaglig indikation för att det föreligger en risk för sjukdom eller handikapp. Sammanfattningsvis anser jag att fosterdiagnostik skall ske för barnets bästa.

Regeringen bör snarast återkomma med ett nytt förslag i enlighet med vad jag nu anfört. I avvaktan därpå tillstyrks 4 kap. 1 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

5. Preimplantatorisk genetisk diagnostik, punkt 5 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 4 kap. 2 § första och andra styckena förslaget till genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So22 yrkandena 5 och 6 samt 2005/06:So712 yrkande 9 och avslår proposition 2005/06:64 i denna del.

Ställningstagande

Jag är positiv till regeringens förslag att lägga fast förutsättningarna för preimplantatorisk genetisk diagnostik (PGD) i lag. Jag delar uppfattningen att PGD inte skall tillåtas användas för val av egenskaper hos barnet.

Lagförslaget innebär emellertid att PGD skall få användas om mannen eller kvinnan bär på anlag för en allvarlig monogen eller kromosomal ärftlig sjukdom, som innebär stor risk att få ett barn med en genetisk skada eller sjukdom. Detta är i praktiken en viss lättnad av förutsättningarna att använda PGD i förhållande till de riktlinjer riksdagen tidigare ställt sig bakom. Jag anser att 1995 års riksdagsbeslut om att tillåta PGD endast för diagnostik av allvarliga, progressiva, ärftliga sjukdomar som leder till tidig död och där ingen bot eller behandling finns bör bli lag. Könsbestämning bör enligt min uppfattning endast få göras om det sker som ett led i diagnostik av en könsbunden ärftlig sjukdom för vilken bot eller behandling saknas. Jag kan således inte ställa mig bakom propositionens lagförslag i denna del, utan föreslår att riksdagen avslår regeringens förslag till 4 kap. 2 § första och andra styckena förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag till de konsekvensändringar som erfordras till följd av att bestämmelsen inte antas.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

6. Preimplantatorisk genetisk diagnostik i särskilt fall, punkt 6 (m, fp, kd)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m), Erik Ullenhag (fp), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår 4 kap. 2 § tredje stycket förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So21 yrkande 3 och 2005/06:So22 yrkande 7 och avslår proposition 2005/06:64 i denna del.

Ställningstagande

Vi vill betona att vi har full förståelse för att föräldrar till ett svårt sjukt barn befinner sig i en utsatt och akut situation. Men den fullständiga instrumentaliseringen, och därför oväntade och tidigare helt förbisedda användningen av såväl IVF som PGD, anser vi vara oroväckande.

Lagförslaget innebär att PGD inte skall få användas med syftet att försöka få ett barn som skall fungera som donator av blodstamceller till ett svårt sjukt syskon (PGD/HLA) utan tillstånd av Socialstyrelsen. Tillstånd skall endast ges om det finns ”synnerliga skäl”. Kommittén om genetisk integritet ansåg i sitt betänkande (SOU 2004:20) att det behövs ytterligare underlag för ett ställningstagande om att tillåta PGD/HLA. Även om lagförslaget är restriktivt, kan det få konsekvenser som i dag är svåra att överblicka ur etiskt perspektiv. Vi känner stor oro för att barn kan komma att uppleva att de fötts med avsikten att fungera som donator för en annan individ. Vi föreslår mot den bakgrunden att PGD/HLA utreds ytterligare innan ställning tas i denna fråga. Det innebär att riksdagens riktlinjer från 1995 tills vidare skall gälla. Vi anser därför att förslaget att tillåta PGD/HLA skall avslås.

Vi föreslår att regeringen avslår regeringens förslag till 4 kap. 2 § tredje stycket förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag till de konsekvensändringar som erfordras till följd av att bestämmelsen inte antas.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

7. Översyn av abortlagstiftningen, punkt 7 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So712 yrkande 13.

Ställningstagande

Jag anser att en parlamentarisk kommitté skall tillsätts med uppdrag att göra en bred översyn av hela abortlagstiftningen. Ny teknik skapar både nya möjligheter och nya etiska frågeställningar. Frågor som rör fosterreduktion och utländska kvinnors rätt att genomgå abort behöver regleras i lag. Men det är också viktigt att noga utreda hur den nuvarande lagen står sig

i förhållande till de tekniska och vetenskapliga framsteg som görs inom den medicinska tekniken och genetiken. Trots att lagen är mer än 30 år gammal så har den aldrig utvärderats.

Översynen skall också innehålla en utvärdering av hur de förebyggande insatserna fungerar, hur kvinnors fysiska och psykiska hälsa påverkas av en abort samt vilken roll pappan har i samband med, och efter, en abort. Det är av stor vikt att öka kunskapen om hur den nuvarande abortlagstiftningen inverkar på kvinnors hälsa och välbefinnande.

En översyn bör ta sin utgångspunkt i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, i FN:s konvention om barnets rättigheter och i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

8. Abortförebyggande åtgärder, punkt 8 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:So712 yrkandena 10–12 och 2005/06:Kr412 yrkande 14 och avslår motionerna 2005/06:So530 yrkandena 1 och 3, 2005/06:So532, 2005/06:So559 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:So560.

Ställningstagande

Redan i dag är det obligatoriskt för landstingen att erbjuda stödsamtal inför en eventuell abort. Enligt min mening bör informationen och stödsamtalen vid ansökningstillfället få en mycket tydligare inriktning än i dag. Den som söker abort bör få skriftlig information om vad en abort innebär. Den abortsökande bör vidare uppmanas att i lugn och ro ta del av informationen och sedan återkomma för att samtala om eventuella frågor och problem samt – i de fall hon beslutar sig för abort – bekräfta att hon lämnar ”fritt och informerat samtycke” till aborten. Informationsmaterialet skall också innehålla erbjudande om fortsatta stödsamtal. Mötet vid ansökan om abort och följande stödsamtal bör på sikt endast få genomföras av personer som fått en vidareutbildning i etisk rådgivning eller som har annan lämplig erfarenhet och kompetens.

När det gäller det abortförebyggande arbetet, anser jag att familje- och preventivmedelsrådgivningen skall vara väl utbyggd och lättillgänglig i hela landet. Det måste också enligt min uppfattning finnas ungdomsmottagningar i varje kommun. Preventivmedelsrådgivningen bör omfatta ett brett

spektrum av metoder, och preventivmedel skall finnas lätt tillgängliga. Vidare anser jag att Folkhälsoinstitutet bör ges i uppdrag att leda arbetet med att minska antalet tonårsaborter.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

9. Självtester, punkt 10 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m), Erik Ullenhag (fp), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So21 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det finns anledning att känna oro för utvecklingen av s.k. genetiska självtester. Tolkningen av ett gentest är sällan okomplicerad. Bedömningen av vad t.ex. ökad risk för någon genetisk sjukdom innebär kan vara svår att göra. Vi anser att det vore önskvärt om möjlighet till professionell rådgivning alltid kopplades till försäljningen av genetiska självtester. Men dessvärre går inte detta att garantera eftersom gentester redan i dag tillhandahålls via t.ex. Internet och helt utan koppling till expertis. Det är sist och slutligen individen själv som bestämmer om hon skall söka information och kunskap för att kunna göra bästa möjliga val utifrån resultaten av ett självtest. Det är viktigt att det finns kunskap och lyhördhet inom vården för att möta upp ett eventuellt ökat behov av vägledning.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

10. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning, punkt 14 (m, fp, c)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m), Erik Ullenhag (fp), Kenneth Johansson (c), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 6 kap. 2 § och 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motion 2005/06:So575 och avslår motionerna 2005/06:L262 yrkande 10 och 2005/06:L342 yrkande 20.

Ställningstagande

Privata vårdgivare spelar en viktig roll inom hälso- och sjukvården som komplement till vård i offentlig regi, både från patientsynpunkt och för personalen. Likaså kan vård i privat regi på ett värdefullt sätt bidra till utveckling av behandlingsmetoder och förbättra forskningsläget inom de nischer de specialiserar sig på.

Propositionens förslag innebär att s.k. givarinsemination efter tillstånd av Socialstyrelsen kommer att få utföras vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus. Vi välkomnar förslaget i denna del. Provrörsbefruktnings där ägg eller spermier kommer från en givare kommer dock endast i fortsättningen att få utföras vid universitetssjukhus. Detta anser vi vara felaktigt.

Enligt vår uppfattning bör seriösa privata aktörer kunna beviljas tillstånd att genomföra assisterad befruktning på samma villkor som offentligt finansierade sjukhus, givetvis under förutsättning att verksamheten sker under Socialstyrelsens tillsyn. Socialstyrelsen bör också kunna föreskriva vilken typ av kompetens som krävs av den medicinska personal som utför befruktningarna. Förbudet mot att utföra insemination eller befruktning vanemäsigst eller för vinnings skull bör avgränsas till sådana situationer där tillstånd från Socialstyrelsen saknas. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag i enlighet med vad som här anförs. I avvaktan därpå tillstyrks 6 kap. 2 § och 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

11. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning, punkt 14 (v)

av Ingrid Burman (v) och Elina Linna (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 6 kap. 2 § och 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motion 2005/06:L262 yrkande 10 och avslår motionerna 2005/06:L342 yrkande 20 och 2005/06:So575.

Ställningstagande

Propositionens förslag innebär att s.k. givarinsemination efter tillstånd av Socialstyrelsen kommer att få utföras vid andra sjukhus än offentligt finansierade sjukhus. Vi välkomnar förslaget i denna del.

Enligt vår uppfattning finns det emellertid all anledning att tillåta insemination även på t.ex. barnmorskemottagningar. I Danmark och Finland är det redan i dag möjligt för barnmorskor att utföra insemination. För de lesbiska par där den kvinna som skall bära barnet inte har problem med infertilitet torde det vara betydligt enklare att söka sig till en barnmorskemottagning för att där få hjälp med inseminationen.

I de fall där kvinnan är infertil krävs självfallet en mer ingående medicinsk utredning än vad en barnmorskemottagning kan erbjuda. Men om barnmorskemottagningar ges möjlighet att utföra inseminationer så minskar belastningen på sjukhusen totalt sett, och de par som söker behandling behöver inte vänta på sin tur i årtal.

Vidare anser vi att assisterad befruktning med donerade könsceller bör kunna utföras på andra kliniker än universitetssjukhusen. Regeringen bör snarast återkomma med ett förslag i enlighet med vad som här anförs. I avvaktan därpå tillstyrks 6 kap. 2 § och 7 kap. 3 och 4 §§ förslaget till lag om genetisk integritet m.m.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

12. Befruktning utanför kroppen, punkt 15 (v)

av Ingrid Burman (v) och Elina Linna (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L262 yrkande 5 och avslår motion 2005/06:L262 yrkande 6.

Ställningstagande

Under våren 2002 beslutade riksdagen att tillåta s.k. äggdonation. Lagen är skriven enbart med tanke på heterosexuella kvinnor som lider av infertilitet och ofrivillig barnlöshet. Eftersom både ägg och sperma inte får komma ifrån givare betyder det att infertila lesbiska kvinnor inte har möjlighet att få behandling med donerade ägg.

Vi anser att lesbiska kvinnor som är infertila och som skulle kunna få hjälp genom en äggdonation självklart skall kunna ha samma rättigheter och möjligheter som heterosexuella kvinnor. Vår uppfattning är att lagen inte skall ställa krav på att den kvinna som vill ta emot ett donerat ägg är gift eller sambo med en man. Som en konsekvens av att lesbiska kvinnor

har fått tillgång till assisterad befruktning menar vi att även möjligheten för lesbiska att få tillgång till behandling med donerade ägg måste utredas. Övrig relevant lagstiftning som angränsar till frågan bör också ses över.

Vi anser att det bör tillsättas en utredning med uppdrag att se över lagstiftningen i syfte att ge lesbiska kvinnor möjlighet att få tillgång till behandling med donerade ägg.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

13. Prioriteringar m.m., punkt 17 (v, mp)

av Ingrid Burman (v), Elina Linna (v) och Helena Hillar Rosenqvist (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:L262 yrkande 9, 2005/06:L342 yrkande 19, 2005/06:So513 och 2005/06:So630 samt avslår motion 2005/06:L341 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi menar att homosexuella och heterosexuella skall behandlas likvärdigt i hela vårdprocessen. Lesbiska är diskriminerade både vad det gäller insemination och IVF. Det är viktigt att klargöra att det inte finns några som helst sakliga grunder för att homosexuella skall få lägre prioritet i dessa avseenden.

Det har vidare visat sig att sedan lesbiska par fick tillgång till assisterad befruktning har många sjukhus inrättat separata spermabanker för lesbiska kvinnor. Enligt vår mening saknas det anledning att låta donatorerna välja om deras sperma skall kunna användas för att befrukta lesbiska kvinnor eller ej. Donatorer har inte i något annat sammanhang möjlighet att ställa krav på vem som skall ta emot ett donerat organ. Regeringen bör därför återkomma med förslag till lagstiftning som innebär att det fr.o.m. den 1 juni 2006 inte längre är tillåtet för ett sjukhus att ha två separata spermabanker.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

14. Prioriteringar m.m., punkt 17 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L341 yrkande 4 och avslår motionerna 2005/06:L262 yrkande 9, 2005/06:L342 yrkande 19, 2005/06:So513 och 2005/06:So630.

Ställningstagande

Sedan den 1 juli 2005 har sammanlevande lesbiska kvinnor rätt till assisterad befruktning vid svenska kliniker.

Min ståndpunkt är att homosexuella par som önskar barn är lika ofrivilligt barnlösa som motsvarande heterosexuella par. Landstingen bör avgöra i hur hög grad sådana operationer bör finansieras med skattemedel, men på ett sätt som likställer hetero- och homosexuella par.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

15. Förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material, punkt 18 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 8 kap. 6 § förslaget till lag om genetisk integritet m.m., dock med den ändringen att meningen ”Det gäller . . . somatisk kärnöverföring” i tredje stycket utgår. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So22 yrkande 8, bifaller delvis proposition 2005/06:64 i denna del och avslår motion 2005/06:So628 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag är positiv till att förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material skall förtydligas till att uttryckligen omfatta även mänskliga ägg samt celler och cellinjer från sådana ägg.

Jag avvisar dock förslaget att avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller ägg som varit föremål för somatisk kärnöverföring skall undantas från förbudet mot kommersiell hantering.

Undantaget strider mot Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin kap. 7 artikel 21 som säger att den mänskliga kroppen eller någon av dess delar som sådana inte skall användas i syfte att ge finansiella intäkter. Det är dessutom mycket tveksamt hur cellinjer kan avidentifieras, eftersom varenda cell innehåller just den kod som används i andra sammanhang för identifiering. Jag tillstyrker således 8 kap. 6 § med den ändringen att förbudet mot handel av biologiskt material även skall omfatta avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som har varit föremål för somatisk cellkärnöverföring.

Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

16. Övriga frågor om stamcellsforskning, punkt 19 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 5 kap. förslaget till lag om genetisk integritet m.m. samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:64 i denna del och motionerna 2005/06:So628 yrkande 2, 2005/06:So629 yrkandena 1–3 och 2005/06:So712 yrkandena 2 och 4–7 samt avslår motion 2005/06:MJ593 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag erinrar om Kristdemokraternas reservation 1 i betänkande 2004/05:SoU7 Stamcellsforskning. Jag anser således att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med vad där anförs. I avvaktan därpå tillstyrks 5 kap. förslaget till lag om genetisk integritet m.m. Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Vårdgivares behörighet vid assisterad befruktning

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anför:

Jag välkomnar förslaget att s.k. givarinsemination kommer att kunna utföras även vid sjukhus som inte är offentligt finansierade, under förutsättning av att Socialstyrelsen gett tillstånd härtill. Men fortfarande kvarstår regeln om att befruktning utanför kroppen (s.k. IVF-behandling) med donerade könsceller endast får utföras på universitetssjukhus. De lesbiska par som behöver IVF-behandling kan således inte vända sig till privata kliniker. Jag menar att detta bör ses över så att de hinder som i dag föreligger kan undanröjas och därmed ge lesbiska par tillgång till de privata kliniker. Jag avstår från att reservera mig, men kommer att noga följa frågan framöver.

2. Befruktning utanför kroppen

Chatrine Pålsson (kd) anför:

Kristdemokraterna vidhåller uppfattningen att befruktning utanför kroppen med donerade könsceller inte borde vara tillåten. Vi utvecklar vår ståndpunkt i denna fråga i reservationer till betänkandena 2001/02:SoU16 och 2004/05:LU25.

3. Övriga frågor om stamcells forskning

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anför:

Diskussionen om stamceller har varit intensiv under de senaste åren. Det har sin grund i att stamcellerna är öppna och kan utbildas till vilken celltyp som helst med rätt omgivning och stimulans. Problemet är att de vanligen hämtas från befruktade ägg. Det ger stora moraliska betänkligheter. Vanligen är ambitionen att skydda befruktade ägg, embryon, så att de kan växa och utvecklas till foster och människa. I detta fall tar man dem och nyttiggör cellerna i ägget för att odla fram stamceller att forska på och ta fram önskade gener för terapeutiska ändamål. Senare har det framkommit att man även kan använda s.k. adulta stamceller, dvs. plocka från vuxna människors benmärg, vilket givetvis får problematiken att krympa ihop.

Miljöpartiets hållning har varit att, med restriktioner kring hur äggceller tas fram och hur kvinnan/paret informeras eller tillfrågas om donation, anse att stamcells forskning på embryon kan vara motiverad. Givetvis får inte äggen säljas och det hela får inte urarta till en kommers, utan syftet skall vara renodlad grundforskning för att öka kunskaperna för eventuell framtida medicinsk tillämpning.

Det har varit en helig gräns för lagstiftningen i Sverige och många andra länder att inte öppna för genetiska förändringar som kan gå i arv, dvs. för kloning av människor. Ingen uttalar, åtminstone inte öppet, att kloning av människor är önskvärd. Men begreppet *terapeutisk kloning* är desto mera intressant. Då går egenskaper visserligen i arv, men inte för hela individen.

Jag anser att det finns ett antal viktiga frågor att ställa i detta sammanhang. – Vem skall få ta del av information om en persons genuppsättning och kanske därmed svagheter och risker? Vad skall gälla i försäkringssammanhang och vid anställningar? Vilka självtester skall hanteras, bejakas eller stoppas? Hur tillförlitliga är sådana gentester och hur stor är sannolikheten för att en benägenhet verkligen också visar sig som sjukdom? Vem har rätt att känna till en persons anlag? Föräldrar? Syskon? Barn, make, arbetsgivare? Försäkringsbolag? Enligt min uppfattning är det viktigt att dessa frågor ständigt diskuteras.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:64 Genetisk integritet m.m.:

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om genetisk integritet m.m.,
2. lag om ändring i föräldrabalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
5. lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.,
6. lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
7. lag om ändring i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m.,
8. lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104).

Följdmotioner

2005/06:So20 av Ewa Thalén Finné (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett kombinerat skydd som bygger på såväl ekonomiskt mått som vilka försäkringar som erbjuds som standard.

2005/06:So21 av Erik Ullenhag m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om möjligheterna att identifiera döda eller svårt skadade vid större olyckor och katastrofer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om professionell rådgivning i samband med genetiska självtester.
3. Riksdagen avslår regeringens proposition 2005/06:64 i de delar som avser preimplantatorisk genetisk diagnostik för syskon till svårt sjuka barn (PGD/HLA).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om lagreglering av förbud att efterforska eller använda genetisk information i samband med försäkringsavtal.

2005/06:So22 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin ratificeras i sin helhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Statens medicinsk-etiska råd (SMER) alltid skall höras vid utarbetande av nya föreskrifter gällande genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det utformas riktlinjer så att den information som ges om fosterdiagnostik inte uppmuntrar till abort av foster med funktionshinder eller liknande.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kvinnan vid genomgången fosterdiagnostik endast skall ha rätt att få sådan information om fostret som är relevant för barnets hälsotillstånd.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att PGD endast skall tillåtas för diagnostik av allvarliga, progressiva, ärftliga sjukdomar som leder till tidig död och där ingen bot eller behandling finns.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att könsbestämning vid PGD endast skall vara tillåten om det sker som ett led i diagnostik av en könsbunden ärftlig sjukdom för vilken bot eller behandling saknas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att PGD/HLA inte skall vara tillåtet.
8. Riksdagen beslutar att förbudet mot kommersiell hantering av humanbiologiskt material i 8 kap. 6 § lagen om genetisk integritet m.m. även omfattar avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som har varit föremål för somatisk cellkärnsöverföring.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005*2005/06:Ju528 av Jörgen Johansson (c):*

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att PKU-registret får användas endast efter prövning av riksdagen.

2005/06:L262 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda frågan om lesbiska kvinnors tillgång till behandling med donerade ägg.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall tillsätta en utredning med uppdrag att utreda möjligheten att företa en ändring i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen som innebär att det blir möjligt att tillåta behandling både med ett donerat ägg och donerad sperma samtidigt.
9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det ej blir möjligt för ett sjukhus att ha två separata spermabanker efter den 1 juni 2006.
10. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det blir möjligt att få tillgång till assisterad befruktning på andra kliniker än de sju universitetssjukhusen.

2005/06:L341 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att hetero- och homosexuella par skall likställas vid landstingens fastställande av regler och avgifter för assisterad befruktning.

2005/06:L342 av Peter Eriksson m.fl. (mp, –):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lesbiska inte skall diskrimineras vad gäller insemination.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insemination på privata kliniker för lesbiska.

2005/06:So513 av Louise Malmström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över hur man från statligt håll kan skapa likvärdiga villkor för insemination i hela landet och oberoende av sexuell läggning.

2005/06:So514 av Louise Malmström och Matilda Ernkrans (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att initiera ett arbete med Socialstyrelsen som innebär att de sedan 2004 skärpta abortföreskrifterna för kvinnor under 18 år omformuleras.

2005/06:So528 av Tasso Stafilidis (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning om tillåtande av surrogatmoderskap.

2005/06:So530 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av stöd till abortförebyggande åtgärder.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av ytterligare stöd till dem som gått igenom en abort.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om samrådsskyldighet med omyndiga abortsökandes vårdnadshavare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om aborter på grund av selektion.

2005/06:So532 av Annelie Enochson och Tuve Skånberg (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa vad i motionen anförs om att riskerna med abort skriftligen och muntligen delges abortsökande kvinnor, i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om abort.

2005/06:So559 av Mikael Oscarsson och Erling Wälivaara (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Socialstyrelsen ges i uppdrag att producera ett skriftligt informationsmaterial för kvinnor som överväger abort.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödsamtal före och efter abort skall vara obligatoriska.

2005/06:So560 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbetet med att förebygga spridningen av hiv/STI också skall omfatta förebyggandet av oönskade graviditeter.

2005/06:So575 av Martin Andreasson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om assisterad befruktning vid privata kliniker.

2005/06:So628 av Per Landgren (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram lagförslag om att förbjuda kommersiell hantering av humana äggceller och delar därav enligt vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram lagförslag om förbud av produktion av korsningar mellan människa och andra arter, en s.k. hybrid eller bastard, enligt vad som anförs i motionen.

2005/06:So629 av Per Landgren och Tuve Skånberg (båda kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att av folkrättsliga och etiska skäl stå fast vid Sveriges tidigare intagna ståndpunkt om kloning av människa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att följa FN:s generalförsamlings uppmaning om ett totalt förbud mot alla former av kloning av människa.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till ett förbud mot alla former av kloning av människa.

2005/06:So630 av Elisebeht Markström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om insemination för lesbiska.

2005/06:So712 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förbud mot att framställa ägg från människa, obefruktade eller befruktade, för forskningsändamål.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en "nollvision" vad gäller användandet av mänskliga embryon med målet att de vetenskapliga metoderna skall utvecklas så att fullgoda alternativ till forskning på embryonala stamceller finns.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att den embryonala stamcellsforskningen kräver ny lagstiftning.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att reproduktiv kloning skall vara entydigt förbjuden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att äggdonation för forskningsändamål inte skall tillåtas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att fosterdiagnostik i första hand skall användas för att diagnosticera sjukdomar eller tillstånd där möjligheter finns att bota, förebygga eller skydda barnet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om lagstiftning kring 1994 års riksdagbeslut beträffande PGD.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om "informerat samtycke" i samband med abort.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om abortförebyggande åtgärder.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att stödsamtal skall erbjudas efter en abort.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en bred översyn av abortlagstiftningen.

2005/06:Kr412 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tonårsaborter.

2005/06:MJ593 av Lotta Hedström (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att genetisk kloning, ”kopiering av människor”, inte får genomslag i någon del av världen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

2.1 Förslag till lag om genetisk integritet m.m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § I denna lag ges bestämmelser om begränsningar i användningen av viss bioteknik som utvecklats för medicinska ändamål samt om vissa rättsliga verkningar av sådan användning.

Syftet med lagen är att värna den enskilda människans integritet.

2 § Lagen gäller

- användning av genetiska undersökningar och genetisk information samt genterapi,
- genetisk undersökning vid allmänna hälsoundersökningar,
- fosterdiagnostik och preimplantatorisk genetisk diagnostik,
- åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa,
- insemination, och
- befruktning utanför kroppen.

Lagen innehåller också ansvarsbestämmelser för handel med humanbiologiskt material.

Annan närliggande lagstiftning

3 § I hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ges grundläggande bestämmelser om patientens självbestämmande och om respekt för människors lika värde inom hälso- och sjukvården, och i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område föreskrivs om skyldigheter för hälso- och sjukvårdspersonal.

I lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. regleras hur humanbiologiskt material, med respekt för den enskilda människans integritet, skall få samlas in, förvaras och användas för vissa ändamål.

När det gäller att skydda den enskilda människan och respektera människovärdet vid forskning finns bestämmelser i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Förhållandet till personuppgiftslagen

4 § Om inget annat följer av denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna, tillämpas personuppgiftslagen (1998:204) vid behandling av personuppgifter.

Definitioner

5 § I denna lag betyder

genetisk undersökning: en undersökning inom hälso- och sjukvården eller medicinsk forskning som syftar till att ge upplysning om en människas arvs massa genom molekylärgenetisk, mikrobiologisk, immunologisk, biokemisk, cytogenetisk eller därmed jämförlig analysmetod eller genom inhämtande av upplysningar om hans eller hennes biologiska släktingar,

genetisk information: information om resultatet av en genetisk undersökning, dock inte till den del informationen endast innefattar upplysning om den undersöktes aktuella hälsotillstånd,

fosterdiagnostik: medicinsk undersökning av en gravid kvinna och det foster hon bär på,

genetisk fosterdiagnostik: genetisk undersökning av foster eller en gravid kvinna för att få information om fostrets sjukdomar, sjukdomsanlag och missbildningar genom fostervattensprov, moderkaksprov eller blodprov,

preimplantatorisk genetisk diagnostik: genetisk undersökning av ett befruktat ägg innan detta implanteras i en kvinnas livmoder,

genterapi: en behandling som innebär att en frisk gen med hjälp av en bärare (vektor) förs in i celler hos en individ som har en genetisk sjukdom,

insemination: att föra in spermier i en kvinna på konstlad väg, samt

somatisk cellkärnöverföring: att cellkärnan i ett ägg ersätts med kärnan från en kroppscell.

2 kap. Genetisk undersökning och information samt genterapi*Förbud mot att använda genetisk undersökning och information*

1 § Ingen får utan stöd i lag ställa som villkor för ett avtal att den andra parten skall genomgå en genetisk undersökning eller lämna genetisk information om sig själv.

Ingen får utan stöd i lag i samband med ett avtal efterforska eller använda genetisk information om den andre. Ingen får olovligen bereda sig tillgång till genetisk information om någon annan.

Första stycket och andra stycket första meningen gäller inte på familjerättens område.

Användning av genetisk information på försäkringsområdet

2 § I fråga om riskbedömd personförsäkring får utan hinder av vad som sägs i 1 § andra stycket första meningen ett försäkringsbolag efterforska

eller använda genetisk information i samband med ingående, ändring eller förnyelse av avtal, om

1. den försäkrade har fyllt 18 år och det försäkringsbelopp som vid försäkringsfall skall utfalla som ett engångsbelopp överstiger 30 prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, eller

2. den försäkrade har fyllt 18 år och det försäkringsbelopp som vid försäkringsfall skall utfalla som en periodisk ersättning överstiger fyra prisbasbelopp per år.

Genterapi

3 § Försök i forsknings- eller behandlingssyfte som medför genetiska förändringar som kan gå i arv hos människa får inte utföras.

4 § Behandlingsmetoder som avser att åstadkomma genetiska förändringar som kan gå i arv hos människa får inte användas.

3 kap. Genetisk undersökning vid allmänna hälsoundersökningar

Krav på tillstånd

1 § En genetisk undersökning som utgör eller ingår som ett led i en allmän hälsoundersökning får utföras endast efter tillstånd av Socialstyrelsen.

En sådan undersökning får inte omfatta annan än den som lämnat skriftligt samtycke.

Beträffande undersökningar av foster finns särskilda bestämmelser i 4 kap.

Villkor för tillstånd

2 § Ett tillstånd som avses i 1 § får lämnas endast om den genetiska undersökningen är inriktad på att söka kunskap om allvarlig sjukdom eller annars har särskild betydelse för hälso- och sjukvården.

Vid prövning av tillståndsfrågan skall det särskilt beaktas

1. om den planerade undersökningen syftar till att påvisa eller utesluta en sjukdomsrisk som kan förebyggas eller om den sjukdom som avses kan bli föremål för behandling,

2. om undersökningen kan antas visa påtagligt förhöjda risker för den sjukdom som avses, och

3. om de som skall leda och utföra undersökningen har den kompetens som behövs och om integritetsskyddet för uppgifter om undersökningsdeltagarnas genetiska förhållanden kan antas bli tillfredsställande.

3 § Ett tillstånd enligt 1 § får förenas med de villkor som behövs för att begränsa undersökningen eller kontrollera denna.

Ett tillstånd får återkallas om villkor för tillståndet åsidosätts eller om det annars finns särskilda skäl. Tillståndet får återkallas tills vidare i avvaktan på att frågan avgörs slutligt.

4 kap. Fosterdiagnostik, genetisk fosterdiagnostik och preimplantatorisk genetisk diagnostik

Villkor för fosterdiagnostik

1 § Alla gravida kvinnor skall erbjudas en allmän information om fosterdiagnostik. En gravid kvinna som har en medicinskt konstaterad förhöjd risk att föda ett skadat barn skall erbjudas ytterligare information om genetisk fosterdiagnostik.

Efter informationen bestämmer kvinnan, i samråd med läkaren, om hon skall genomgå fosterdiagnostik eller genetisk fosterdiagnostik.

Den gravida kvinnan skall få all information om fostrets hälsotillstånd som har kommit fram vid fosterdiagnostik. Uppgifter om fostret som inte rör dess hälsotillstånd skall lämnas ut endast om kvinnan begär det.

Villkor för preimplantatorisk genetisk diagnostik

2 § Preimplantatorisk genetisk diagnostik får användas endast om mannen eller kvinnan bär på anlag för en allvarlig monogen eller kromosomal ärftlig sjukdom, som innebär en hög risk för att få ett barn med en genetisk sjukdom eller skada.

Behandlingen får inte användas för val av egenskap utan endast inriktas på att barnet inte skall ära anlag för sjukdomen eller skadan i fråga.

Preimplantatorisk genetisk diagnostik får inte utan tillstånd av Socialstyrelsen användas för att försöka få ett barn med en sådan genuppsättning att barnet skulle kunna bli donator av blodstamceller till ett svårt sjukt syskon. Tillstånd får lämnas endast om det finns synnerliga skäl för att tillåta användning.

5 kap. Åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa

1 § Åtgärder enligt bestämmelserna i detta kapitel med ägg från människa vilka har befruktats eller varit föremål för somatisk cellkärnöverföring förutsätter att givarna av ägg, spermie eller kroppscell har informerats om ändamålet med åtgärden och därefter lämnat sitt samtycke.

Om befruktningen har skett enligt 7 kap. fordras att även den kvinna eller man i det behandlade paret som inte är givare av ägg eller spermie har informerats om ändamålet med åtgärden och därefter lämnat sitt samtycke.

2 § När det gäller forskning som skall prövas enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor skall i stället för 1 § i detta kapitel bestämmelserna om information och samtycke i 16, 17 och 19 §§ i den lagen tillämpas.

Om befruktningen har skett enligt bestämmelserna i 7 kap. denna lag, skall med forskningsperson jämföras den kvinna eller man i det behandlade paret som inte är givare av ägg eller spermie.

3 § Försök i forsknings- eller behandlingssyfte på befruktade ägg och på ägg som varit föremål för somatisk cellkärnöverföring får göras längst

till och med fjortonde dagen efter befruktningen respektive cellkärnöverföringen.

Om ett befruktat ägg eller ett ägg som varit föremål för somatisk cellkärnöverföring har varit föremål för ett sådant försök, skall det utan dröjsmål förstöras när åtgärden genomförs.

Bestämmelser om generapi finns i 2 kap. 3 och 4 §§ denna lag.

4 § Ett befruktat ägg eller ett ägg som har varit föremål för somatisk cellkärnöverföring får förvaras i fryst tillstånd i högst fem år eller under den längre tid som Socialstyrelsen bestämt enligt 6 §.

Den tid då ägget har varit fryst räknas inte in i den tid under vilken försök får ske enligt 3 §.

5 § Om ett befruktat ägg har varit föremål för försök i forsknings- eller behandlingssyfte, får ägget inte föras in i en kvinnas kropp. Detsamma gäller om ägget före befruktningen eller de spermier som använts vid befruktningen har varit föremål för ett sådant försök eller om ägget har varit föremål för somatisk cellkärnöverföring.

6 § Om det finns synnerliga skäl får Socialstyrelsen för särskilda fall medge att tiden enligt 4 § för förvaring i fryst tillstånd förlängs.

Lämnas medgivande, skall Socialstyrelsen bestämma den ytterligare tid under vilken förvaring får ske.

Ett medgivande får förenas med villkor. Det får återkallas om villkoren åsidosätts eller om det annars finns skäl till återkallelse.

6 kap. Insemination

Villkor för behandling

1 § Insemination får utföras endast om kvinnan är gift eller sambo. För inseminationen krävs skriftligt samtycke av maken eller sambon.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i detta kapitel sägs om make också gäller registrerad partner.

Var behandling får utföras

2 § Insemination med spermier från en man som kvinnan inte är gift eller sambo med får inte utan Socialstyrelsens tillstånd utföras annat än vid offentligt finansierade sjukhus. Sådan insemination skall ske under överinseende av läkare med specialistkompetens i gynekologi och obstetrik.

Särskild prövning

3 § Vid insemination som avses i 2 § skall läkaren pröva om det med hänsyn till makarnas eller sambornas medicinska, psykologiska och sociala förhållanden är lämpligt att inseminationen äger rum. Inseminationen får utföras endast om det kan antas att det blivande barnet kommer att växa upp under goda förhållanden.

Vägras insemination, får makarna eller samborna begära att Socialstyrelsen prövar frågan.

Val av spermiegivare

4 § Vid insemination som avses i 2 § väljer läkaren en lämplig spermiegivare. Spermier från en avliden givare får inte användas vid insemination. Uppgifter om givaren skall antecknas i en särskild journal. Denna skall bevaras i minst 70 år.

Rätt till information

5 § Den som har avlats genom insemination med spermier från en man som kvinnan inte är gift eller sambo med har, om han eller hon uppnått tillräcklig mognad, rätt att ta del av de uppgifter om givaren som antecknats i sjukhusets särskilda journal.

Har någon anledning att anta att han eller hon avlats genom sådan insemination, är socialnämnden skyldig att på begäran hjälpa denne att ta reda på om det finns några uppgifter antecknade i en särskild journal.

Skyldighet att lämna uppgifter till domstol

6 § Om det i ett mål om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en insemination, är den som är ansvarig för inseminationen eller annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

Införsel av spermier

7 § Frysta spermier får inte utan Socialstyrelsens tillstånd föras in i landet.

7 kap. Befruktning utanför kroppen

Inledande bestämmelse

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

1. befruktning av en kvinnas ägg utanför hennes kropp, och
2. införande av ett befruktat ägg i en kvinnas kropp.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i detta kapitel sägs om make också gäller registrerad partner.

Villkor för behandling

2 § En givare av ägg eller spermie skall vara myndig. Givaren skall lämna skriftligt samtycke till att ägget får befruktas eller att spermie får användas för befruktning. Givaren får återkalla sitt samtycke fram till dess befruktning skett.

3 § Ett befruktat ägg får föras in i en kvinnas kropp endast om kvinnan är gift eller sambo och maken eller sambon skriftligen samtyckt till detta. Om ägget inte är kvinnans eget, skall ägget ha befruktats av makens eller sambons spermier.

Var behandling får utföras

4 § Befruktning av ägg från en kvinna, i vars kropp ägget skall införas, med spermier från kvinnans make eller sambo får inte utan Socialstyrelsens tillstånd utföras annat än vid offentligt finansierade sjukhus. Vad nu sagts gäller också införande av ägget i kvinnans kropp.

Kommer ägget inte från kvinnan eller spermien inte från kvinnans make eller sambo får befruktning och införande av ägg ske endast vid de sjukhus som upplåtit enhet för utbildning av läkare enligt avtal mellan de universitet som bedriver läkarutbildning och berörda landsting.

Särskild prövning

5 § Om befruktning utanför kroppen skall utföras med ett annat ägg än kvinnans eget eller med en spermie från en man som inte är kvinnans make eller sambo, skall en läkare pröva om det med hänsyn till makarnas eller sambornas medicinska, psykologiska och sociala förhållanden är lämpligt att det äger rum en befruktning utanför kroppen. Befruktning utanför kroppen får utföras endast om det kan antas att det blivande barnet kommer att växa upp under goda förhållanden.

Vägras befruktning utanför kroppen, får makarna eller samborna begära att Socialstyrelsen prövar frågan.

Val av givare

6 § För befruktning utanför kroppen skall en läkare välja ägg eller spermier från en givare som är lämplig.

Ägg eller spermier från en givare som har avlidit får inte användas för befruktning.

Uppgifterna om givaren skall antecknas i en särskild journal. Denna skall bevaras i minst 70 år.

Rätt till information

7 § Den som har avlats genom befruktning utanför kroppen med ett annat ägg än kvinnans eget eller med spermier från en man som inte är kvinnans make eller sambo har, om han eller hon uppnått tillräcklig mognad, rätt att ta del av de uppgifter om givaren som antecknats i sjukhusets särskilda journal.

Har någon anledning att anta att han eller hon avlats genom sådan befruktning, är socialnämnden skyldig att på begäran hjälpa denne att ta reda på om det finns några uppgifter antecknade i en särskild journal.

Skyldighet att lämna uppgifter till domstol

8 § Om det i ett mål om faderskap, moderskap enligt 1 kap. 7 § eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en befruktning utanför kroppen, är den som är ansvarig för befruktningen eller någon annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

8 kap. Övriga bestämmelser*Överklagande*

1 § Socialstyrelsens beslut enligt 3 kap. 1 eller 3 §, 5 kap. 6 §, 6 kap. 3 § och 7 kap. 5 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övriga beslut av Socialstyrelsen enligt denna lag får inte överklagas.

Ansvarsbestämmelser m.m.

2 § Den som bryter mot 2 kap. 1 § första stycket, 3 eller 4 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om inte gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

3 § Den som bryter mot 5 kap. 3, 4 eller 5 § döms till böter eller fängelse i högst ett år. Är en överträdelse av 5 kap. 4 § ringa, skall inte dömas till ansvar.

Allmänt åtal för brott som nämns i första stycket får väckas endast efter medgivande av Socialstyrelsen.

4 § Den som vanemässigt eller i vinstsyfte utför insemination i strid med föreskrifterna i 6 kap. eller under angivna förhållanden tillhandahåller spermier för sådan insemination döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 § Den som vanemässigt eller i vinstsyfte bryter mot 7 kap. 3 eller 4 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 § Den som i vinstsyfte tar, överlämnar, tar emot eller förmedlar biologiskt material från en levande eller avliden människa eller vävnad från ett aborterat foster döms till böter eller fängelse i högst två år. Till samma straff döms den som använder eller tar till vara sådant material för transplantation eller annat ändamål trots insikt om att materialet tagits, överlämnats, tagits emot eller förmedlats i vinstsyfte. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Med biologiskt material avses även material från mänskliga ägg samt från celler och cellinjer från sådana ägg.

Förbudet mot handel av biologiskt material gäller inte blod, hår, modersmjölk och tänder. Det gäller inte heller avidentifierade cellinjer från befruktade ägg eller från ägg som har varit föremål för somatisk cellkärnöverföring.

7 § Biologiskt material som varit föremål för brott enligt 6 § skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller utbytet av sådant brott.

Bemyndiganden

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får till skydd för liv och hälsa meddela ytterligare föreskrifter om

1. genetiska undersökningar inom hälso- och sjukvården,
2. fosterdiagnostik och preimplantatorisk genetisk diagnostik, och
3. befruktning utanför kroppen och införande av ägg i en kvinnas kropp.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet enligt 3 kap.1 §.

Verkställighetsföreskrifter

9 § Föreskrifter om verkställigheten av denna lag meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.
 2. Bestämmelserna i 2 kap. 1 § och 2 § andra stycket första meningen tillämpas på försäkringsområdet först från och med den 1 januari 2007.
 3. Genom lagen upphävs lagen (1991:114) om användning av viss genteknik vid allmänna hälsoundersökningar, lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen.
 4. Bestämmelsen i 6 kap. 5 § gäller inte i fall då spermiegivaren har lämnat spermier före den 1 mars 1985.

2.2 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 och 9 §§ föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §²

Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara en man vara far, om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Rätten skall också förklara en man vara far, om det är utrett att han har haft samlag med barnets mor eller att en insemination eller befruktning utanför moderns kropp har skett med hans spermier under den tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av honom.

Faderskapet kan inte fastställas genom dom för en man som är spermagivare enligt lagen (1984:1140) om insemination eller lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen.

Faderskapet kan inte fastställas genom dom för en man som är spermiegivare enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m.

9 §³

Har insemination utförts på modern enligt lagen (1984:1140) om insemination eller har befruktning av moderns ägg utförts enligt lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen med samtycke av en kvinna som var moderns registrerade partner eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen eller befruktningen, skall den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder.

Har insemination utförts på modern enligt 6 kap. lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m. eller har befruktning av moderns ägg utförts enligt 7 kap. samma lag med samtycke av en kvinna som var moderns registrerade partner eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen eller befruktningen, skall den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder.

Ett föräldraskap enligt första stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant föräldraskap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2005:434.

³ Senaste lydelse 2005:434.

2.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §²

Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, befruktning utanför kroppen, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, omskärelse, åtgärder mot smittsamma sjukdomar och ärenden hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet.

Sekretess enligt första stycket gäller också i sådan verksamhet hos myndighet som innefattar omprövning av beslut i eller särskild tillsyn över allmän eller enskild hälso- och sjukvård.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av patientjournal inom enskild hälso- och sjukvård för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till hälso- och sjukvårdspersonal om uppgiften behövs för vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet som avses i första stycket får lämna uppgift till annan sådan myndighet för forskning och framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Vidare får utan hinder av sekretessen uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i *lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen, lagen (1988:1473) om undersökning beträffande vissa smittsamma sjukdomar i brottmål, lagen*

En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver verksamhet som avses i första stycket får lämna uppgift till annan sådan myndighet för forskning och framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Vidare får utan hinder av sekretessen uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagen (1988:1473) om undersökning beträffande vissa smittsamma sjukdomar i brottmål, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, smittskyddslagen (2004:168) samt 6 och 7 kap. lagen

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2004:175.

(1991:1129) om rättspsykiatrisk vård och smittskyddslagen (2004:168). (2006:000) om genetisk integritet m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2.4 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 20 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap. 20 §¹

En personuppgift som anger att en försäkringstagare har vidtagit dispositioner beträffande i framtiden utfallande försäkringsbelopp till förmån för någon annan och som behandlas enligt personuppgiftslagen (1998:204), får inte lämnas ut till förmånstagaren.

Enskildas förhållanden till försäkringsbolag får inte obehörigen röjas.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Senaste lydelse 1998:722.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:831) om transplantation m.m.

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (1995:831) om transplantation m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Den som med uppsåt och i vinningssyfte tar, överlämnar, tar emot eller förmedlar biologiskt material från en levande eller avliden människa eller vävnad från ett aborterat foster döms till böter eller fängelse i högst två år. Till samma straff döms den som med uppsåt använder eller tar till vara sådant material för transplantation eller annat ändamål trots insikt om att materialet tagits, överlämnats, tagits emot eller förmedlats i vinningssyfte. I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Första stycket gäller inte blod, hår, modersmjölk och tänder.

Om straff m.m. för handel med biologiskt material föreskrivs i 8 kap. 6 och 7 §§ lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 19 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

19 §¹

Socialstyrelsen skall, om inte annat följer av 7 kap. 20 §, göra anmälan till åtal, om den mot vilken disciplinpåföljd kan övervägas är skäligen misstänkt för att i yrkesutövningen ha begått ett brott för vilket fängelse är föreskrivet.

Särskilda regler gäller för åtal för brott enligt 6 § lagen (1991:115) om åtgärder i forsknings- eller behandlingssyfte med ägg från människa.

Särskilda regler gäller för åtal för brott enligt 8 kap. 3 § andra stycket lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Senaste lydelse 2005:41.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1 § lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §

Till böter döms den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

- a) använder en biobank i strid med 2 kap. 2 §,
- b) förvarar vävnadsprover i en biobank i strid med 2 kap. 4 §,
- c) inrättar en biobank utan att göra en anmälan enligt 2 kap. 5 §,
- d) inte ger information och inhämtar samtycke enligt 3 kap. 1-3 och 5 §§,
- e) inte förstör eller avidentifierar vävnadsprover enligt 3 kap. 6 §,
- f) lämnar ut vävnadsprover i strid med 4 kap. 2 §,
- g) lämnar ut vävnadsproverna i strid med 4 kap. 3 §,
- h) överlåter en biobank i strid med 4 kap. 7 §,
- i) använder vävnadsprover i strid med 5 kap. 2 §,
- j) inte lämnar vävnadsprover enligt 5 kap. 3 §.

I 15-16 §§ lagen (1995:831) om transplantation m.m. finns bestämmelser om straff för den som i vinstsyfte överlåter biologiskt material.

I 8 kap. 6 § lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m. finns bestämmelser om straff för den som i vinstsyfte överlåter biologiskt material.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

2.8 Förslag till lag om ändring i försäkringsavtalslagen (2005:104)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1 § försäkringsavtalslagen (2005:104) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §

Försäkringstagaren och den försäkrade är skyldiga att på försäkringsbolagets begäran lämna upplysningar som kan ha betydelse för frågan om en personförsäkring skall meddelas, utvidgas eller förnyas. Försäkringsbolaget får också under försäkringstiden begära sådana upplysningar om den försäkrades ekonomiska förhållanden som är av betydelse för försäkringens utformning. Försäkringstagaren och den försäkrade skall ge riktiga och fullständiga svar på försäkringsbolagets frågor.

Om begränsningar i försäkringsbolagets rätt att efterforska eller använda genetisk information finns bestämmelser i lagen (2006:000) om genetisk integritet m.m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.